

ผลงานสร้างสรรค์ ประจำปีงบประมาณ 2565

ชุด อ่อนช่อนกาฬสินธุ์

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

กระทรวงวัฒนธรรม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทั้งนี้ก็ด้วยได้รับความเมตตาและคำแนะนำอย่างดียิ่งจากบุคคลหลายท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำงานวิจัยในครั้งนี้ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยขอขอบคุณด้วยความเคารพอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ ดร.จำเริญ แก้วเพ็งกรอ ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ นายเรืองชัย นากลาง รองผู้อำนวยการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม ที่กรุณาให้เกียรติเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำแนวทางในการจัดทำงานวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคณะครู-อาจารย์ งานเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมผลงานวิจัยสร้างสรรค์ฝ่ายศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ที่ประดิษฐ์คิดค้นการแสดงชุด อ่อนซอนกาฬสินธุ์ ทั้งทำรำและดนตรีประกอบการแสดง

ขอขอบพระคุณงานวิจัยและสร้างสรรค์วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ในการตรวจและแก้ไขรูปแบบในการจัดทำวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและกำลังใจในการจัดทำงานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยสร้างสรรค์การแสดงชุด อ่อนซอนกาฬสินธุ์ จะมีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจที่จะสืบค้นข้อมูลและเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสืบไป หากผิดพลาดประการใด คณะผู้วิจัยขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อ.....	ข
สารบัญ.....	จ
สารบัญภาพ.....	ช
สารบัญแผนผัง.....	ฎ
 บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	2
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	3
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
 บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 วิถีชีวิตของชาวอีสาน.....	5
2.2 ประวัติความเป็นมาของประวัติศาสตร์เมืองกาฬสินธุ์.....	8
2.3 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน.....	10
2.4 ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย.....	13
 บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย	
3.1 ขอบเขตของการวิจัย.....	14
3.2 การดำเนินการวิจัย.....	15
 บทที่ 4 นาฏยประดิษฐ์	
4.1 ผู้แสดง.....	17
4.2 เครื่องแต่งกาย.....	17
4.3 อุปกรณ์ประกอบการแสดง.....	19
4.4 ดนตรีและเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง.....	20
4.5 รูปแบบการแปรแถว.....	21
4.6 รูปแบบการแสดง ชุด นวนาควาตวี.....	29
4.7 รูปแบบการแสดง ชุด ออนซอนกาฬสินธุ์.....	29

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป.....	98
5.2 อภิปรายผล.....	99
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	99
บรรณานุกรม.....	100
ภาคผนวก.....	101
ภาคผนวก ก ภาพประกอบงานวิจัย.....	102

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 เครื่องแต่งกายนักแสดงหญิง.....	18
ภาพที่ 2 เครื่องแต่งกายนักแสดงชาย.....	18
ภาพที่ 3 กระหยั่ง.....	19
ภาพที่ 4 รุงไย.....	19
ภาพที่ 5 วงโปงลาง.....	20
ภาพที่ 6 กลองหาง.....	21
ภาพที่ 7 กลองรำมะนา.....	21
ภาพที่ 8 พิณ.....	22
ภาพที่ 9 พิณเบส.....	23
ภาพที่ 10 โปงลาง.....	24
ภาพที่ 11 โปงลางเหล็ก.....	24
ภาพที่ 12 หมากกระโหล่ง.....	25
ภาพที่ 13 แคน.....	26
ภาพที่ 14 โหวด.....	27
ภาพที่ 15 ฉาบ.....	28
ภาพที่ 16 ฉิ่ง.....	28
ภาพที่ 17 ท่าที่ 1.....	30
ภาพที่ 19 ท่าที่ 2.....	31
ภาพที่ 20 ท่าที่ 3.....	32
ภาพที่ 21 ท่าที่ 4.....	33
ภาพที่ 22 ท่าที่ 5.....	34
ภาพที่ 23 ท่าที่ 6.....	35
ภาพที่ 24 ท่าที่ 7.....	36
ภาพที่ 25 ท่าที่ 8.....	37
ภาพที่ 26 ท่าที่ 9.....	38
ภาพที่ 27 ท่าที่ 10.....	39
ภาพที่ 28 ท่าที่ 11.....	40
ภาพที่ 29 ท่าที่ 12.....	41
ภาพที่ 30 ท่าที่ 13.....	42
ภาพที่ 31 ท่าที่ 14.....	43
ภาพที่ 32 ท่าที่ 15.....	44
ภาพที่ 33 ท่าที่ 16.....	45
ภาพที่ 34 ท่าที่ 17.....	46

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 35 ท่าที่ 18.....	47
ภาพที่ 36 ท่าที่ 19.....	47
ภาพที่ 37 ท่าที่ 20.....	49
ภาพที่ 38 ท่าที่ 21.....	50
ภาพที่ 39 ท่าที่ 22.....	51
ภาพที่ 40 ท่าที่ 23.....	52
ภาพที่ 41 ท่าที่ 24.....	53
ภาพที่ 42 ท่าที่ 25.....	54
ภาพที่ 43 ท่าที่ 26.....	55
ภาพที่ 44 ท่าที่ 27.....	56
ภาพที่ 45 ท่าที่ 28.....	57
ภาพที่ 46 ท่าที่ 29.....	58
ภาพที่ 47 ท่าที่ 30.....	59
ภาพที่ 48 ท่าที่ 31.....	60
ภาพที่ 49 ท่าที่ 32.....	61
ภาพที่ 50 ท่าที่ 33.....	62
ภาพที่ 51 ท่าที่ 34.....	63
ภาพที่ 52 ท่าที่ 35.....	64
ภาพที่ 53 ท่าที่ 36	65
ภาพที่ 54 ท่าที่ 37.....	66
ภาพที่ 55 ท่าที่ 38.....	67
ภาพที่ 56 ท่าที่ 39.....	68
ภาพที่ 57 ท่าที่ 40.....	69
ภาพที่ 58 ท่าที่ 41.....	70
ภาพที่ 59 ท่าที่ 42.....	71
ภาพที่ 60 ท่าที่ 43.....	72
ภาพที่ 61 ท่าที่ 44.....	73
ภาพที่ 62 ท่าที่ 45.....	74
ภาพที่ 63 ท่าที่ 46.....	75
ภาพที่ 64 ท่าที่ 47.....	76
ภาพที่ 65 ท่าที่ 48.....	77
ภาพที่ 66 ท่าที่ 49.....	78
ภาพที่ 67 ท่าที่ 50.....	79
ภาพที่ 68 ท่าที่ 51.....	80

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 69 ท่าที่ 52.....	81
ภาพที่ 70 ท่าที่ 53.....	82
ภาพที่ 71 ท่าที่ 54.....	83
ภาพที่ 72 ท่าที่ 55.....	84
ภาพที่ 73 ท่าที่ 56.....	85
ภาพที่ 74 ท่าที่ 57.....	86
ภาพที่ 75 ท่าที่ 58.....	87
ภาพที่ 76 ท่าที่ 59.....	88
ภาพที่ 77 ท่าที่ 60.....	89
ภาพที่ 78 ท่าที่ 61.....	90
ภาพที่ 79 ท่าที่ 62.....	91
ภาพที่ 80 ท่าที่ 63.....	92
ภาพที่ 81 ท่าที่ 64.....	93
ภาพที่ 82 ท่าที่ 65.....	94
ภาพที่ 83 ท่าที่ 66.....	95
ภาพที่ 84 ท่าที่ 67.....	96

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“กาฬสินธุ์ดินดำน้ำลุ่ม ปลาชุมบ่อนคือแข่งแก่งหาง ปลานางบ่อนคือขางฟาลัน จักจั่นฮ้องคือ ฟาล่วงบน แตกจ่นๆ คนปีบโฮแซว เมืองนี้มีลู่แนวแอ่นระบำรำฟ้อน” คำกลอนภาษาถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ ความอยู่เย็นเป็นสุข ความสนุกสนานรื่นเริงของชาวเมืองกาฬสินธุ์ และจังหวัดกาฬสินธุ์ยังเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านความเป็นอยู่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันหมายถึงความกลมเกลียวสามัคคีของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์สืบมา ก่อนที่จะมาก่อตั้งเป็นเมืองกาฬสินธุ์นั้น มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน

จังหวัดกาฬสินธุ์มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่เริ่มตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ คือเมื่อ 300 ปีดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับบุคคลและพื้นที่ ดังนี้ เริ่มแรก เจ้าผาขาวเป็นหัวหน้าเกิดขัดแย้งกับเจ้านครเวียงจันทน์ (สิริบุญสาร) จึงพากันข้ามน้ำโขงมาตั้งมั่นอยู่บริเวณบ้านพันนา บ้านผาขาว(สกลนคร)จนหลานสาว (เจ้าผาขาว)คลอดบุตรออกมาชื่อเจ้าโสมพะมิตร เจ้าผาขาวถึงแก่กรรม เจ้าโสมพะมิตรเป็นหัวหน้าแทน เห็นว่าที่อยู่เดิมไม่ปลอดภัยจึงอพยพข้ามภูพานมาตั้งมั่นที่ตำบลแก่งสำโรง ข้างดงสงเปือยริมลำปาว เมื่อพุทธศักราช 2336 (ตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ 11 ปี) โสมพะมิตร กับท้าวอุปณา ได้พากันมาเฝ้ารัชกาลที่1 ที่กรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านแก่งสำโรงขึ้นเป็นเมืองกาฬสินธุ์ ให้เจ้าเมืองโสมพะมิตรเป็นพระไชยสุนทร เจ้าเมืองกาฬสินธุ์คนแรก ทำราชการขึ้นกรุงเทพฯ ต่อมาเมื่อท้าวหมาแพง(บุตรท้าวอุปณา)ขึ้นเป็นเจ้าเมืองแทนเจ้าโสมพะมิตรที่ถึงแก่กรรม จนเกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ เมื่อ พ.ศ.2369 หลังจากนั้นเมืองกาฬสินธุ์ได้มีเจ้าเมืองปกครองสืบต่อกันมาตามลำดับ จนถึงพระยาไชยสุนทรคนสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ.2428 เพราะรัชกาลที่5 ได้แบ่งการปกครองหัวเมืองลาวตะวันออกเป็น 4 กอง โปรดเกล้าฯให้นายสุตจินดา (เลื่อน) เป็นข้าหลวงกำกับราชการเมืองกาฬสินธุ์ ภูพานไชย ภูแล่นช้าง เมื่อปี พ.ศ.2433 แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลอีสานเมื่อปีพ.ศ.2443

กาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์จังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จากหลักฐานทางโบราณคดี บ่งบอกว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของเผ่าละว้า ซึ่งมีความเจริญทางด้านอารยธรรมประมาณ ๑,๖๐๐ ปี จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เริ่มตั้งเป็นเมืองในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อปีพ.ศ. ๒๓๓๖ โดยท้าวโสมพะมิตร ได้อพยพหลบภัยมาจากดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงพร้อมไพร่พล และมาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมลำปาว เรียกว่า “บ้านแก่งสำโรง” แล้วได้นำเครื่องบรรณาการเข้าถวายสวามิภักดิ์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราช ต่อมาได้รับพระกรุณาโปรดเกล้ายกฐานะบ้านแก่งสำโรงขึ้นเป็นเมืองและพระราชทานนามว่า “เมืองกาฬสินธุ์” หรือ “เมืองน้ำดำ ” ซึ่งเป็นเมืองที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยโบราณกาล “กาฬ” แปลว่า “ดำ” “สินธุ์” แปลว่า “น้ำ” กาฬสินธุ์จึงแปลว่า “น้ำดำ” ทั้งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อม แต่งตั้งให้ท้าวโสมพะมิตรเป็น “พระยาชัยสุนทร” ครองเมืองกาฬสินธุ์เป็นคนแรก (สำนักวัฒนธรรมกาฬสินธุ์ : 22 มกราคม 2565)

กาฬสินธุ์อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางด้านธรรมชาติและด้านวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่น นอกจากนั้นยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่มี ภาษา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ รวมถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เช่น การทอผ้า เครื่องจักสาน เครื่องดนตรี โดยเฉพาะผ้าแพรวาที่มีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ส่งเสริมให้ก้าวไกลจนสู่สากล จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา วิถีชีวิตความเป็นอยู่และอัตลักษณ์เอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ผ่านการสร้างสรรค์ ชุด “ออนซอนกาฬสินธุ์” โดยออกแบบท่าฟ้อนประกอบการแสดงสร้างสรรค์ และ ลายดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง รวมถึงการออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการแสดงตามบริบทพื้นถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานวิถีชีวิตกับศิลปะการสร้างสรรค์การแสดงและความสำคัญของอัตลักษณ์เอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของจังหวัดกาฬสินธุ์ให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติ และความเป็นมาของจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุด “ออนซอนกาฬสินธุ์”

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา
 - 1.1 เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประวัติเมืองกาฬสินธุ์
 - 1.2 เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุด “ออนซอนกาฬสินธุ์”
 - 1.2.1 ท่าฟ้อน
 - 1.2.2 เครื่องแต่งกาย
 - 1.2.3 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง
 - 1.2.4 ลายดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง
 - 1.2.5 ผู้แสดง
 - 1.2.6 แผนผังเวที
 - 1.2.7 รูปแบบการแปรแถว
 - 1.2.8 โอกาสที่ใช้ในการแสดง
2. ด้านวิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลเอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมเอกสาร และบันทึกไว้ เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์ เว็บไซต์ นำมาจัดหมวดหมู่ด้วยวิธีจำแนก และจัดระบบข้อมูล

เกี่ยวกับประวัติเมืองกาฬสินธุ์ รูปแบบกระบวนการสร้างสรรค์ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี และลายดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงชุด “ออนซอนกาฬสินธุ์”

3. ด้านพื้นที่ศึกษา

ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ คือ จังหวัดกาฬสินธุ์

4. ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565

วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร วรรณกรรม และเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของประวัติเมืองกาฬสินธุ์

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1.2 อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1.2.1 กล้องดิจิทัล
- 1.2.2 เครื่องบันทึกเสียง
- 1.2.3 สมุดบันทึก
- 1.2.4 โทรศัพท์มือถือ
- 1.2.5 คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก
- 1.2.6 กล้องบันทึกวิดีโอ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ประกอบด้วยการศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร หนังสือ ตำรา วรรณกรรม เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ สืบค้นและศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติเมืองกาฬสินธุ์จากแหล่งข้อมูลดังนี้

- 2.1.1 วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์
- 2.1.2 ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์
- 2.1.3 สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
- 2.2 ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งหัวข้อดังนี้
 - 2.2.1 วิถีชีวิตชาวอีสาน
 - 2.2.2 ประวัติจังหวัดกาฬสินธุ์

2.2.3 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน

2.2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาสรุปเรียบเรียงในเชิงพรรณนา วิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบการแสดง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ออนซอน หมายถึง ความชื่นชม ยินดี

ออนซอนกาฬสินธุ์ หมายถึง ความชื่นชมด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ของชาว จังหวัดกาฬสินธุ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของประวัติจังหวัดกาฬสินธุ์
2. ได้สร้างสรรค์การแสดง ชุด “ออนซอนกาฬสินธุ์”
3. ได้นำชุดการแสดง “ออนซอนกาฬสินธุ์” นำเสนอและเผยแพร่และเชื่อมโยงระหว่างประวัติศาสตร์กับศิลปะการแสดง เพื่อเกิดคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนอีสานที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงชุด ออนซอนกาฬสินธุ์ โดยเรียบเรียงลำดับและหมวดหมู่ของข้อมูลดังนี้

1. วิถีชีวิตของชาวอีสาน
2. ประวัติและความเป็นมาของประวัติศาสตร์เมืองกาฬสินธุ์
3. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน
4. ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

1.วิถีชีวิตของชาวอีสาน

อีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วย 20 จังหวัด อันประกอบไปด้วย กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี และภาคอีสานยังมีเนื้อที่มากที่สุดในประเทศไทย ประมาณ 168,854 ตารางกิโลเมตร หรือมีเนื้อที่ร้อยละ 33.17 เทียบได้กับหนึ่งในสามของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศไทย จัดว่าเป็นพื้นที่ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

ส่วนลักษณะภูมิประเทศทั่วไปของภาคอีสานนั้นเป็นที่ราบกว้างใหญ่ เรียกว่า ที่ราบสูงโคราช เนื้อที่ของภาคอีสาน 2ใน3 เป็นพื้นที่ในเขตลุ่มแม่น้ำมูลและแม่น้ำชี โดยมีเทือกเขาเพชรบูรณ์ เทือกเขาดงพญาเย็นอยู่ทางด้านตะวันตก มีเทือกเขาสนกำแพงและเทือกเขามดงรักกันเป็นแนวทางด้านใต้ และอีกด้านหนึ่งมีลำน้ำโขงทอดยาวตลอดจากทิศเหนือจรดด้านตะวันออก ซึ่งกั้นพรมแดนระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย จากสภาพกายภาพหรือด้านภูมิศาสตร์แล้ว สามารถแบ่งภาคอีสานได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มอีสานเหนือ เริ่มจากบริเวณที่สูงและภูเขาทางด้านใต้ และ ทางด้านตะวันตก จรดแม่น้ำโขง ตอนจรดเหนือและทางตะวันออก โดยมีเทือกเขาภูพานขวางกั้น แบ่งบริเวณนี้ออกเป็นที่ราบตอนบน ซึ่งเรียกว่า “แอ่งสกลนคร” ได้แก่ บริเวณจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม หนองคาย อุตรดิตถ์ สกลนคร มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย มุกดาหาร ยโสธร และอุบลราชธานี ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยอีสานหรือภาษาลาว เพราะชนกลุ่มนี้สืบทอดวัฒนธรรมมาจากกลุ่มลุ่มแม่น้ำโขง โดยบรรพบุรุษของชนกลุ่มนี้จะอพยพมาจากดินแดนล้านช้าง ซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ข้ามมาตั้งภูมิลำเนาในภาคอีสาน ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งคนส่วนใหญ่ในภาคอีสาน นี้เรียกกันโดยทั่วไปว่ากลุ่มไทยลาว และยังมีชนกลุ่มน้อยบางส่วนอาศัยอยู่โดยทั่วไป ได้แก่ ผู้ไท แสก ย้อ ไส้โฮ้ย ฯลฯ

2. กลุ่มอีสานใต้ คือ บริเวณที่ราบตอนใต้เรียกว่า “แอ่งโคราช” ซึ่งได้แก่ จังหวัด นครราชสีมา บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ กลุ่มอีสานใต้มีการสืบทอดวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่สืบทอดวัฒนธรรมเขมร - ลาว ได้แก่ ชนส่วนใหญ่ในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์และศรีสะเกษ ชนกลุ่มนี้ได้รับวัฒนธรรมสืบทอดมาจากเขมร-ลาว จะใช้ภาษาพูดภาษาเขมรและลาว กลุ่มวัฒนธรรมโคราช ได้แก่ ชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมาและบางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งจะพูดภาษาโคราช (ธวัช ปุณโณทก.2524 : 155)

บรรพบุรุษดั้งเดิมคนอีสานมาจากหลวงพระบาง และเวียงจันทน์เป็น วัฒนธรรมประเพณีต่างๆได้ สืบทอดกันหลายชั่วอายุคนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ทางภาคอีสานสำหรับภาคอื่นๆอาจคิดว่าเป็นมีความแห้งแล้ง ขาดแคลนทรัพยากรต่างๆแต่สำหรับคนอีสานแล้วเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรเกือบทุกอย่างที่ธรรมชาติสร้างไว้ให้ ภัยทางธรรมชาติมีน้อยมากสภาพภูมิอากาศถ้าเป็นฤดูฝนพายุแรง ทางตะวันออกจะถูกกั้นด้วยประเทศเวียดนามและลาว พอถึงอีสานก็จะอ่อนตัวลงเหลือแต่ฝนตก พอฤดูหนาวความหนาวมาจากทางเหนือประเทศจีน มีภูเขาทางภาคเหนือกั้นไว้ส่วนหนึ่งและพอถึงฤดูร้อนมีลมมาเย็นๆทางทิศใต้จากชายฝั่งทะเลตะวันออก

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสานจึงเรียบง่ายมีความสุขมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ใจมาร ความโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อต่อกันและคนอื่น อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ประกอบด้วยท้องทุ่ง ทำนา สัตว์ป่าและสัตว์น้ำจำนวนมาก เวลาส่วนหนึ่งใช้ทำมาหากินเวลาอีกส่วนใช้ในด้านศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีต่างดั่งนั้นดินแดนทางภาคอีสานจึงอุดมไปด้วยเอกลักษณ์ทางศาสนาและประเพณีวัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรม วรรณกรรม จำนวนมากที่สืบทอดต่อกันมาถึงทุกวันนี้ (โครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 2525 : 2-3)

ดินแดนอีสานมีวัฒนธรรม ประเพณี เฉพาะตน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่เรียบง่าย ท่ามกลางความแล้งแล้น ชาวอีสานมีความเป็นอยู่เช่นไร ใช้ชีวิตอยู่เช่นไร สร้างศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีเช่นไรขึ้นมา แต่ละจังหวัดแต่ละสถานที่ อาจมีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่แตกต่าง ตามลักษณะพื้นที่ หรือธรรมชาติที่มีอยู่ แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งหมด ล้วนคือวิถีชีวิตแห่งชาวอีสานการสร้างบ้านของชุมชนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่สมัยโบราณมักเลือกทำเลที่ตั้งอยู่ตามที่ราบลุ่มที่มีแม่น้ำสำคัญๆ ไหลผ่าน เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำมูล แม่น้ำชี แม่น้ำสงคราม ฯลฯ รวมทั้งอาศัยอยู่ตามริมหนองคลองบึง ถ้าตอนใดน้ำท่วมถึงก็จะขยับไปตั้งบ้านเรือนอยู่บนโคกหรือเนินสูง ดังนั้นชื่อหมู่บ้านในภาคอีสานจึงมักขึ้นต้นด้วยคำว่า โกก โนน หนอง เป็นส่วนใหญ่ลักษณะหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานนั้นมักจะอยู่รวมกันเป็นกระจุก ส่วนที่ตั้งบ้านเรือนตามทางยาวของลำน้ำนั้นน้อย ผิดกับทางภาคกลางที่มักตั้งบ้านเรือนตามทางยาว ทั้งนี้เพราะมีแม่น้ำลำคลองมากกว่า หมู่สาวชาวอีสานเมื่อแต่งงานกันแล้วตามปกติฝ่ายชายจะต้องไปอยู่บ้านพ่อตาแม่ยาย ต่อเมื่อมีลูกจึงจะขยับขยายไปอยู่ที่ใหม่เรียกว่า ออกเหื่อน แล้วหักล้างกลางพงหาที่ทำนา ดังนั้นที่นาของคนชั้นลูกชั้นหลานจึงมักไกลจากหมู่บ้านไปทุกที และเมื่อบริเวณเหมาะสมจะทำนาหมดไป เพราะพื้นที่ราบที่มีแหล่งน้ำจำกัด คนอีสานชั้นลูกหลานก็มักชวนกันไปตั้งบ้านใหม่อีก หรือถ้าที่ราบในการทำนาบริเวณใดกว้างไกลไปมาลำบากก็จะชักชวนกันไปตั้งบ้านใกล้เคียงกับนาของตน ทำให้เกิดการขยายตัวกลายเป็นหมู่บ้านขึ้น

ลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานนั้น ยึดความเป็นอยู่ในรูปแบบที่เรียบง่าย การดำรงชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ภาษาพูดส่วนใหญ่ของชาวอีสานได้แก่ภาษาลาว มีลักษณะคล้ายคลึง

กับภาษาของชนชาติลาว มีบางส่วนในกลุ่มเขมรจะใช้ภาษาเขมรหรือส่วย อาหารหลักของชาวอีสาน ได้แก่ ข้าวเหนียว อาหารอีสานส่วนใหญ่จะมีรสชาติจัดจ้าน ส่วนประกอบในอาหารมักหาได้ตามธรรมชาติทั่วไป เช่น มะละกอ นำมาประกอบอาหารเป็นส้มตำ ปลานำมาหมักเป็นปลาร้าซึ่งเป็นลักษณะการถนอมอาหารอย่างหนึ่งของชาวอีสาน สังคมส่วนใหญ่ของชาวอีสานจะเป็นสังคมชนบท อาชีพหลักก็คือ การทำนา ทำไร่ การดำเนินชีวิตเป็นไปในลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ความเป็นอยู่ของชาวอีสาน ชาวบ้านจะรวมตัวกันตั้งถิ่นฐาน ความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันและกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ชุมชนชาวอีสานดำรงชีวิตด้วยความเรียบง่ายเป็นกลุ่มเกษตรกรรม ชีวิตส่วนใหญ่ผูกพันกับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น นอกจากความเชื่อเรื่องของพระพุทธศาสนาแล้วชาวอีสานมีความเชื่อในเรื่องประเพณีและพิธีกรรม เชื่อในเรื่องบาป บุญ คุณโทษ เทพเทวอารักษ์ตลอดจนความเชื่อในเรื่องของผี ชาวอีสานมีความเชื่อว่าสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความอุดมสมบูรณ์หรือความแห้งแล้งจากการเกษตรกรรม หรือความเจ็บไข้ได้ป่วย ล้วนเกิดจากการดลบันดาลของเทพ เทวดา หรือผีนางไม้ ดังนั้นจึงมีประเพณีและพิธีกรรม เพื่อเช่นสรวงบูชา หรือทำบุญ เพื่อส่งเสริมในเรื่องของการทำมาหากิน ความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้เกิดความสงบสุขต่อตนเองและสังคม (วรทยา ดั่งพลี.2556:11)

ส่วนคติความเชื่อของชาวอีสานในการดำเนินชีวิต ชาวอีสานมีความเชื่อที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษกล่าวคือ ความเชื่อในอำนาจลี้ลับที่เหนือธรรมชาติ และเชื่อที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษกล่าวคือ ความเชื่อในอำนาจลี้ลับที่เหนือธรรมชาติ และเชื่อในการครองเรือนการทำมาหาเลี้ยงชีพ สิ่งใดที่โบราณห้ามว่าเป็นโทษ และเป็นความเดือดร้อนมาให้ก็จะละเว้นและไม่ยอมทำสิ่งนั้น สำหรับความเชื่อในการตั้งหมู่บ้านก็ไม่ต่างกันนัก ชาวอีสานมีการนับถือ ผีบ้านและแถนหรือผีฟ้า มีการเช่นสรวงดวงวิญญาณบรรพบุรุษเพื่อให้ช่วยปกป้องรักษาลูกหลาน มีการตั้งศาลเจ้าปู่ ไว้ที่ดอนปู่ตา ซึ่งมีชัยภูมิเป็นโคก น้ำท่วมไม่ถึงมีต้นไม้ใหญ่หนาทึบ มีการก่อสร้าง ตูบ เป็นที่สถิตของเจ้าปู่ทั้งหลาย ตลอดจนการตั้ง ปิ้อบ้าน (หลักบ้าน) เพื่อเป็นสิริมงคลของหมู่บ้านและมีการเช่น ผีอาฮัก คือ เทพารักษ์ให้ดูแลคุ้มครองผู้คนในหมู่บ้านให้อยู่ดีมีสุขตลอดไปพิธีเลี้ยง ผีปู่ตา จะกระทำในเดือน 7 คำว่าปู่ตา หมายถึงญาติฝ่ายพ่อ(ปู่-ย่า) และญาติฝ่ายแม่ (ตา-ยาย)ซึ่งทั้งสี่คนนี้ เมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็เป็นที่เคารพของลูกหลาน ครั้นเมื่อตายไปจึงปลุกหอหรือที่ชาวอีสานเรียกว่า ตูบ มักใช้เสา4 เสา หลังคาจั่ว พื้นสูง โดยเลือกเอาสถานที่เป็นดงใกล้บ้านมีต้นไม้ใหญ่และสัตว์ป่านานาชนิดเรียกว่า ดงปู่ตา ถือเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ ใครไปรุกกล้าตัดต้นไม้หรือล่าสัตว์ไม่ได้ หรือแม้แต่ว่าแสดงวาทะจาหยาบคายก็ไม่ได้ ปู่ตาจะลงโทษกระทำให้เจ็บป่วย และเมื่อมีการเจ็บป่วยมีคนล้มตายผิดปกติเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านชาวอีสานถือกันว่า หลักเหียงหงวย ต้องทำพิธีตอกหลักบ้านใหม่ให้เที่ยงตรง มีการสวดมนต์เลี้ยงพระ เช่นสรวงเทพยดาอารักษ์ แล้วหาหลักใหม่แก่นมาปักใหม่ ซึ่งต้องมีผ้ายันต์ใส่พร้อมกับสวดญัตติเสาก่อนเอาลงดินในบริเวณกลางบ้าน ทั้งนี้เพราะชาวอีสานมีความเชื่อในเรื่องการตั้งหลักบ้าน เพราะหลักบ้านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผังชุมชนระดับหมู่บ้านและเปรียบเสมือนหัวใจของบ้าน เมื่อชุมชนเติบโตขึ้น หลักบ้านก็พัฒนาไปสู่หลักเมือง ดังที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในประเทศไทยหลักบ้านมักสร้างด้วยไม้มงคล เช่น ไม้คูณ ไม้ยอ มีทั้งหลักประธานหลักเดี่ยวและมีพร้อมหลักบริวารรายล้อม ส่วนรูปแบบของหลักบ้านนั้น มักควั่นหัวไม้เป็นเสาทรงบัวตูมหยาบๆบางแห่งก็ฉากให้เป็นปลายแหลมแล้วทำหยักเอวขึ้นไว้ส่วนล่าง (วิถีชีวิตของคนอีสาน. 26 มิถุนายน 2561)

จากการศึกษาพบว่าวิถีชีวิตของชาวอีสานนั้นมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายมีพระพุทธศาสนาเป็น สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ นอกจากนั้นชาวอีสานยังมีความเชื่อในเรื่องอำนาจของสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติใน ความเชื่อเหล่านี้เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่คอยหล่อหลอมให้ชาวอีสานดำเนินชีวิตตามด้วยความสุขเพราะมี ความเชื่อว่าหากกระทำการสิ่งที่ดีก็必将ได้รับผลตอบแทนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ จากความ เชื่อต่างๆทำให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆในชุมชนเพื่อเป็นการสืบทอดสิ่งที่ดีงามและเป็นสิ่งที่ มีผลต่อจิตใจของชาวอีสานที่ดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข นอกจากวิถีการดำเนินชีวิตของชาว อีสานที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ก็เป็นภาษา การแต่งกายรวมถึงอาหารการกินที่ปรากฏเป็นวัฒนธรรมสื บต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

2.ประวัติและความเป็นมาของประวัติศาสตร์เมืองกาฬสินธุ์

สมัย กรุงธนบุรีประมาณ พ.ศ.2310 พระเจ้าองค์เวียงจันทน์แห่งนครเวียงจันทน์ ได้สิ้นพระชนม์ โอรสท้าวเพี้ยเมืองแสนได้ยกกองทัพเข้ายึดเมืองเวียงจันทน์และได้สถาปนา ขึ้นเป็น พระเจ้าแผ่นดิน สืบแทน ทรงพระนามว่า "พระเจ้าศิริบุญสาร" พ.ศ. 2320 ท้าวโสมพะมิตร และ อุปราชเมืองแสน ฆ้องโง่ง เมืองแสนหน้าจ้ำเกิดขัดใจกับพระเจ้าศิริบุญสาร จึงรวบรวมผู้คนอพยพจากดินแดนทางฝั่ง ซ้ายแม่น้ำโขง ข้ามมาตั้งบ้านเรือนบริเวณลุ่มน้ำก่ำแถบบ้านพรรณา (ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัด สกลนคร) ต่อมาท้าวศิริบุญสารได้ยกกองทัพติดตามมา ท้าวโสมพะมิตรจึงอพยพต่อไปโดยแยกเป็น 2 สาย คือ

สายที่ 1 มี เมืองแสนหน้าจ้ำเป็นหัวหน้า อพยพไปทางทิศตะวันออกสมทบกับพระวอหลบหนี ไปจนถึงนครจำปาศักดิ์ขอพึ่งบารมี ของ พระเจ้าหลวงแห่งนครจำปาศักดิ์ และตั้งบ้านเรือน ณ ดอน ค้อนกอง ต่อมาเรียกว่า "ค่ายบ้านดู่บ้านแก" ในปี พ.ศ. 2321 พระเจ้าศิริบุญสาร ให้เพี้ยสรรคต สุโขทัย ยกกองทัพมาปราบ พระวอตายในสนามรบ ผู้คนที่เหลือจึงอพยพไปอยู่ในเกาะกลางลำแม่น้ำมูล ชื่อว่า "ดอนมดแดง" (ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี) สายที่ 2 มีท้าวโสมพะมิตรเป็นหัวหน้า ได้อพยพข้ามสันเขาภูพานลงมาทางใต้ และตั้ง บ้านเรือนอยู่ที่บ้านกลางหมื่น ต่อมา ท้าวโสมพะมิตร ได้ส่งท้าวตรัยและคณะ ออกเสาะหาชัยภูมิที่จะสร้างเมืองใหม่ใช้เวลาประมาณปีเศษ จึงพบทำเลที่เหมาะสม คือบริเวณลำน้ำปาวและเห็นว่าง่าส่าโรงชายสงเปลือยมีดิน น้ำอุดมสมบูรณ์ จึงอพยพผู้คนมาตั้งบ้านเรือนและได้จัดตั้งศาลเจ้าพ่อหลักเมือง พ.ศ. 2336 ท้าวโสมพะมิตรได้ นำ เครื่องบรรณาการ คือ กาน้ำสัมฤทธิ์ เข้าถวายสวามิภักดิ์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี และขอตั้งบ้านแก่งส่าโรงขึ้นเป็นเมือง ได้รับพระราชทานนาม ว่า "กาฬสินธุ์" และได้แต่งตั้งให้ ท้าวโสมพะมิตรเป็น "พระยาชัยสุนทร"

พ.ศ. 2437 สมัยพระยาชัยสุนทร (ท้าวเก) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองเป็นแบบ เทศาภิบาล มี มณฑล จังหวัด อำเภอ ตำบล และให้เมืองกาฬสินธุ์ เป็น "อำเภออุทัยกาฬสินธุ์" ขึ้นกับ จังหวัดร้อยเอ็ด วันที่ 1 สิงหาคม 2456 ได้ยกฐานะอำเภออุทัยกาฬสินธุ์เป็น "จังหวัดกาฬสินธุ์" ให้มี อำนาจปกครอง อำเภออุทัยกาฬสินธุ์ อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอ กมลาไสย และ อำเภอฆ้องชัย โดยให้ขึ้นต่อมณฑลร้อยเอ็ด วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2474 จังหวัดกาฬสินธุ์ถูกยุบเป็น

อำเภอ ขึ้นกับจังหวัดมหาสารคาม และ 1 ตุลาคม 2490 ได้ยกฐานะเป็น "จังหวัดกาฬสินธุ์" จนถึงปัจจุบัน

กาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์จังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จากหลักฐานทางโบราณคดี บ่งบอกว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของเผ่าละว้า ซึ่งมีความเจริญทางด้านอารยธรรมประมาณ 1,600 ปี จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เริ่มตั้งเป็นเมืองในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2336 โดยท้าวโสมพะมิตร ได้อพยพหลบภัยมาจากดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงพร้อมไพร่พล และมาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำป่าว เรียกว่า “บ้านแก่งสำโรง” แล้วได้นำเครื่องบรรณาการเข้าถวายสวามิภักดิ์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาลงกรณ์ราช ต่อมาได้รับพระกรุณาโปรดเกล้า ยกฐานะบ้านแก่งสำโรงขึ้นเป็นเมือง และพระราชทานนามว่า “เมืองกาฬสินธุ์” หรือ “เมืองน้ำดำ” ซึ่งเป็นเมืองที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ มาตั้งแต่สมัยโบราณกาล “กาฬ” แปลว่า “ดำ” “สินธุ์” แปลว่า “น้ำ” กาฬสินธุ์จึงแปลว่า “น้ำดำ” ทั้งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้ท้าวโสมพะมิตรเป็น “พระยาชัยสุนทร” ครองเมืองกาฬสินธุ์เป็นคนแรก จังหวัด กาฬสินธุ์ ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 519 กิโลเมตร มีเนื้อที่ ประมาณ 6,946.746 ตร.กม. หรือ ประมาณ 4,341,716 ไร่ หรือ ร้อยละ 4.5 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอเมืองกาฬสินธุ์แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 17 ตำบล 185 หมู่บ้าน

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงจนถึงที่ราบลุ่มมีน้ำแซ่ง ดังนั้น ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดกาฬสินธุ์สามารถแบ่งลักษณะภูมิประเทศได้ ๕ ลักษณะ ดังนี้

๑. พื้นที่ที่เป็นภูเขา ได้แก่ เทือกเขาภูพาน ซึ่งมีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๒๐๐ – ๕๐๐ เมตร อยู่ทางทิศตะวันออก และทิศเหนือของจังหวัดในพื้นที่ของอำเภอ สมเด็จ ,อำเภอ เขาวง อำเภอภูผินารายณ์ ,อำเภอห้วยผึ้ง บริเวณนี้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญได้แก่ ลำน้ำป่าว ลำพาน

๒. สภาพที่เป็นหุบเขา อยู่ในเขตอำเภอเขาวง มีลักษณะเป็นที่ราบระหว่าง หุบเขาสภาพเป็น ลูก คลื่น สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๑๗๕ – ๒๕๐ เมตร มีลักษณะเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น อยู่ในเขตอำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอ สหัสขันธ์ บริเวณทิศเหนือของอำเภอยางตลาด ทิศใต้ของอำเภอ สมเด็จ และบางส่วนของอำเภอห้วยผึ้ง

๓. สภาพเป็นลูกคลื่น สูงจากระดับน้ำปานกลาง ๑๗๕ – ๒๕๐ เมตร มีลักษณะเป็นลูกคลื่น ลอนตื้น อยู่ในเขตอำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอสหัสขันธ์ บริเวณทิศเหนือของอำเภอยางตลาด ทิศใต้ของ อำเภอสมเด็จ และบางส่วนของอำเภอห้วยผึ้ง

๔. สภาพค่อนข้างราบ มีระดับน้ำทะเลปานกลาง ๑๕๐ – ๑๗๐ เมตร อยู่ในบริเวณอำเภอ เมือง อำเภอยางตลาด บางส่วนของทิศใต้ของอำเภอสหัสขันธ์ ทางทิศตะวันออกของอำเภอสมเด็จ และอำเภอห้วยผึ้ง

๕. สภาพพื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งน้ำ เป็นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำชี ลำน้ำป่าว ลำน้ำพาน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๑๔๐ – ๑๕๐ เมตร อยู่ในอำเภอกมลาไสย บางส่วนของอำเภอเมืองและ อำเภอยางตลาด (สำนักพัฒนาชุมชน.(2559).สืบค้นเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2564,จาก ประวัติความเป็นมา - สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ (cdd.go.th).)

3. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน

การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานได้มีผู้เชี่ยวชาญผู้รู้และนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ กล่าวว่า การฟ้อนของภาคอีสานนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่เมื่อได้ชมการแสดง ผู้ดูสามารถจำแนกได้ทันทีว่าการแสดงชุดนั้นเป็นการแสดงของภาคอีสาน ที่ผู้ดูหรือผู้ชมทราบได้นั้นมีข้อที่น่าสังเกตได้หลายประการ คือ

1. ท่วงทำนองดนตรี จังหวะ ลีลาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นซึ่งแตกต่างจากภาคอื่นๆของไทย
2. การแต่งกายของผู้แสดงทั้งชายและหญิง ถ้าเป็นผู้หญิงจะนุ่งซิ่นมัดหมี่ ห่มสไบ แพร้ว ผมเกล้ามวย หรือฝ่ายชาย สวมเสื้อหม้อฮ่อม นุ่งโสร่งผ้าลายเป็นตาๆ ก็พอจะบอกได้ว่าเป็นการแสดงของภาคอีสาน
3. ลักษณะโดดเด่นที่คงเอกลักษณ์ของภาคอีสานอย่างชัดเจน คือ เครื่องดนตรี ได้แก่ พิณ แคน โปงลาง โหวด ไหซอง ฯลฯ ถึงแม้จะยังไม่มีการบรรเลงก็พอจะบอกได้ว่าการแสดงต่อไปจะเป็นการแสดงของภาคอีสาน
4. ภาษาอีสานเป็นภาษาเฉพาะถิ่น ดังนั้นถ้าได้ยินเสียงเพลงที่มีสำเนียงหรือภาษาถิ่นอีสานก็เป็นการแสดงของภาคอีสาน (ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ .2532, น. 86)

พจมาลย์ สมรรคบุตร (2538 : 41) กล่าวถึงลีลาการฟ้อนรำของชาวอีสานว่าในการแสดงเชิงต่างๆ ของอีสานนั้นมีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งสามารถจะทราบได้จากการบรรเลงลายเพลงต่างๆของเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสานอันประกอบไปด้วย แคน โปงลาง พิณ โหวด กลอง ไหซอง สะโน กั๊บกั๊บกซอพื้นเมือง หิน ปี่กู่แคน จากการแต่งกายของผู้หญิง เช่น สวมเสื้อแขนกระบอก คอกลม ผ้าหน้าติดกระดุม นุ่งผ้าซิ่นมัดหมี่หรือผ้าขิดยาวครึ่งน่องห่มผ้าสไบแพร้ว ผมเกล้ามวย ทัดดอกไม้ ส่วนการแต่งกายของผู้ชาย สวมเสื้อหม้อฮ่อม นุ่งโสร่งผ้าเป็นลายตาหมากรุก หรือนุ่งกางเกงขาก๊วย เป็นการแสดงประกอบการขับร้อง สำเนียงและภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาอีสานอีกด้วย นอกจากนี้แล้ว ลักษณะลีลาและท่าร่ายยังมีความเป็นอิสระสูงมาก คือ ไม่มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์อย่างชัดเจนเหมือนการร่ายรำของภาคกลางซึ่งยึดถือกลอนตำราเป็นหลักแต่มาปัจจุบันนี้ฉวีวรรณดำเนิน ได้หยิบยกกลอนแม่บทอีสาน 32 ท่า (ปัจจุบันนี้มีถึง 48 ท่า) มาเป็นพื้นฐานในการฟ้อนรำเพื่อเป็นแนวในการคิดประดิษฐ์ท่ารำ การร่ายรำของชาวอีสานต้องใช้มือและเท้าเป็นสำคัญซึ่งมีลักษณะ ดังนี้

1. การจับมือ การจับมือของชาวอีสานดั้งเดิม นิ้วหัวแม่มือจะอยู่ห่างจากนิ้วชี้พอประมาณ แต่มาในปัจจุบันนี้ นิยมการจับเหมือนภาคกลาง คือ ใช้นิ้วหัวแม่มือมาจรดที่ข้อสุดท้ายของปลายนิ้วชี้ที่เหลืออีกสามนิ้วกรีดเหยียดตั้ง

2. การตั้งวง จะใช้มือแบ 4 นิ้วติดกันตั้งนิ้ว หัวแม่มือแยกห่างไปทางฝ่ามือใน ขณะที่ออกท่าทางร้ายรำ จะขยับนิ้วมือสลับกันไป – มาด้วย ซึ่งได้หลักฐานมาจากการแสดงหมอลำซึ่ง มักจะออกท่าทางประกอบคำร้องเสมอๆ

3. การย่ำเท้า มักจะย่ำเท้าสลับกันตามจังหวะที่ 1 จังหวะที่ 2 จังหวะที่ 3 ส่วน จังหวะที่ 4 จะใช้ปลายนิ้วแตะพื้น แล้วจึงกลับมาเริ่มต้นย่ำเท้าตามจังหวะต่อไป วิธีย่ำเท้าจะยืน เขย่งปลายนิ้วเท้าแตะพื้น แล้วเปิดส้นเท้าเล็กน้อย ย่อเข่ายกส้นเท้าให้สูงไปข้างหลังมากๆ แล้วจึง ย่ำเท้าสลับกันตามจังหวะ

4. การย่ำเท้าของชาวภูไทกาฬสินธุ์ มักนิยมการก้าวไขว้เท้า โดยการชักเท้าหลัง เตะไปข้างหน้า วางเท้าไขว้ข่มตัวทำสลับไปตามเสียงดนตรี

5. การย่ำเท้าของชาวภูไทสกลนคร มักนิยมก้าวเท้าธรรมดาไปตามจังหวะของ เสียงดนตรี

6. การย่ำเท้าของมวยโบราณอีสาน จะใช้เท้าข้างใดข้างหนึ่งก้าวเดินไปข้างหน้า ส่วนเท้าอีกข้างหนึ่ง จะใช้ฝ่าเท้าเช็ดพื้นและเตะเท้าออกไปด้านข้าง จะสลับกันไปตามจังหวะ

7. การย่ำเท้าของชาวภูไทเรณู ผู้แสดงหญิง มักนิยมการก้าวเท้าเดินพร้อมกับการ ขย่ม 2 จังหวะ แล้วจะยืนใช้เท้าแตะพื้นครั้งที่ 4 อีก 2 จังหวะ ในการใช้เท้าแตะพื้น 4 ครั้ง 2 จังหวะเริ่มต้นทำสลับกันไป ก้าวเดินไปข้างหน้าเป็นรูปแฉวงกลม เดินเวียนทางขวามือ ส่วน ผู้แสดงชายจะใช้ลีลาการก้าวเท้าของการรำมวยโบราณอีสานใช้ในการแสดงฟ้อนภูไทของชาวเรณูนคร (พจนานุกรม สมรรถบุตร. 2538, น. 41)

ปิ่นเกศ วัชรปาลณ ได้กล่าวไว้ว่า นาฏศิลป์พื้นบ้านหรืออุยกยระดับให้เป็นนาฏศิลป์พื้นเมือง เป็นรากเหง้าแห่งอารยธรรมของมนุษย์ เป็นเครื่องบอกความเป็นมา อารยธรรม วิถีชีวิต ชนเผ่า นาฏศิลป์พื้นเมืองของไทยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นสื่อกลางในการประกอบพิธีกรรมและความสนุกสนาน รื่นเริงในงานประเพณีต่าง ๆ นาฏศิลป์พื้นเมืองมีลักษณะนาฏศิลป์ที่รวมกลุ่มกันเด่น ไม่จำกัดจำนวน เพศ และอายุ เป็นการฟ้อนรำที่พัฒนามาจากการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ ยังไม่มี รูปแบบหรือท่าฟ้อนที่เป็นกิจจะลักษณะ ตอบสนองสังคมท้องถิ่นในรูปแบบของพิธีกรรมและความ บันเทิง โดยท่าฟ้อนแตกต่างกันไปตามสภาพสังคม ภูมิศาสตร์ วิถีชีวิต การกินอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม รูปแบบนาฏศิลป์พบว่ามีการใช้การย่ำเท้าตามจังหวะดนตรีที่สนุกสนานเป็นหลักมากกว่าการใช้มือมี การใช้อุปกรณ์ตามความเชื่อในการปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย นอกจากนี้นาฏศิลป์พื้นเมืองในยุคต่อมายังถูก นำไปปรับปรุงในลักษณะนาฏศิลป์ประจำชาติ นาฏศิลป์พื้นเมืองยังสามารถแบ่งได้ตามลักษณะภูมิ ประเทศได้เป็น 4 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ซึ่งนาฏศิลป์ พื้นเมืองยังสามารถแบ่งได้ตามลักษณะของจุดมุ่งหมายในการฟ้อนรำ คือนาฏศิลป์พื้นเมืองในพิธีกรรม ความเชื่อ นาฏศิลป์พื้นเมืองในวิถีชีวิต การทำมาหากิน การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองเป็นสิ่งที่ช่วย ให้เกิดการสืบสานการฟ้อนแบบท้องถิ่นให้ยั่งยืน จึงควรต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจเรื่อง รูปแบบ องค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบดังที่นาฏศิลป์พื้นเมือง เปรียบเสมือนสัญลักษณ์แห่งวัฒนธรรมชนเผ่าของไทยในแต่ละภูมิภาคที่แฝงไว้ด้วยคุณค่าในปรัชญา

สังคม วิถีถิ่นของชุมชนที่สั่งสมเป็นวัฒนธรรมอย่างยาวนานประกอบด้วยความงามของการฟ้อนรำที่มีความเป็นเอกลักษณ์และแตกต่างกันทั้ง 4 ภาคของประเทศไทย (ปิ่นเกศ วัชรปาณ.2560 ,น. 9-11)

คำล่า มุสิกและวิชชุตา วุชาทิพย์ ได้กล่าวไว้ว่า นาฏยประดิษฐ์เป็นผลผลิตของมนุษย์ที่เกิดจากกระบวนการสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับงานศิลปะอื่น ๆ โดยกระบวนการสร้างสรรค์ (Creative Process) ซึ่งประกอบด้วยหลักการ (Principle) และส่วนที่เป็นการปฏิบัติ (Practice) นั้นเรียกว่า “นาฏยประดิษฐ์” (Choreography ; Dance Choreography ; Dance ; Composition) และถือเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดให้เกิดนาฏศิลป์หรือทำให้มั่นใจว่านาฏศิลป์นั้นจะสามารถแสดงความคิดของผู้สร้างสรรค์ออกมาได้อย่างครบถ้วน (คำล่า มุสิกและวิชชุตา วุชาทิพย์ .2558, น.56)

พิรพงศ์ เสนไสย ได้กล่าวไว้ว่า “นาฏยประดิษฐ์” อาศัยกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะของความคิดที่ประกอบด้วย อารมณ์ ความรู้สึก และการรับรู้เข้าใจเชิงเหตุผล จึงเกี่ยวข้องกันทั้งทางศิลปะและวิทยาศาสตร์ในเชิงรูปธรรม จะเน้นถึงการรับรู้เข้าใจ บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงตามปรากฏการณ์ที่เป็นไปโดยธรรมชาติในเชิงนามธรรม จะเน้นตอบสนองความรู้สึก อารมณ์ ความพอใจ ประสบการณ์ หรือความสามารถเฉพาะตัวของผู้คิด โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงเพื่อการอธิบายเป็นสำคัญเน้นผลผลิตที่ปรากฏในการตอบสนองทางอารมณ์และความรู้สึก ร่วมกันมากกว่ากระบวนการของการสร้างสรรค์นั้น (พิรพงศ์ เสนไสย. 2557,น.10)

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ไว้ว่า นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบและการสร้างสรรค์ แนวคิดรูปแบบกลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่งที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์ จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปลแถว การตั้งซุ่ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนดดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉากและส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญในการทำนาฏศิลป์ชุดหนึ่งสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ ผู้ออกแบบนาฏศิลป์เรียกกันทั่วไปว่าผู้ฝึกซ้อม หรือ ผู้ประดิษฐ์ท่ารำแต่ในที่นี้ขอเสนอคำใหม่ว่า นักนาฏยประดิษฐ์ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษ ว่า Choreographer นาฏยประดิษฐ์มีการทำงานเป็นขั้นตอนดังนี้คือ

1. การคิดให้มีนาฏศิลป์
2. การกำหนดความคิดหลัก
3. การประมวลข้อมูล
4. การกำหนดขอบเขต
5. การกำหนดรูปแบบ
6. การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ
7. การออกแบบนาฏศิลป์ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์ . 2547 : 225)

จากการศึกษาพบว่าการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์นั้นจะต้องมีการกำหนดรูปแบบในงานสร้างสรรค์ที่เราต้องการเพื่อให้เป็นการบรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้สร้างงาน ในการสร้างสรรคงานแต่ละครั้งยังต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆเพื่อให้งานนั้นสมบูรณ์แบบ เช่นรูปแบบการแสดง

รูปแบบดนตรีที่ใช้ประกอบ รูปแบบท่ารำที่มีความสอดคล้องกับงาน และรูปแบบเครื่องแต่งกาย รูปแบบต่างๆเหล่านี้จะประกอบกันเพื่อเป็นงานสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์

4. ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

การสร้างสรรคการแสดงชุด ออนซอนกาฟสินธุ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ดังนี้

1.ทฤษฎีการเคลื่อนไหว

1.ทฤษฎีการเคลื่อนไหว

สุรพล วิรุฬกรักษ์ได้กล่าวไว้ว่า หลักทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว 2 ประเภท คือ การใช้พลัง และการใช้ที่ว่าง

1.การใช้พลัง การใช้พลังในนาฏศิลป์มี 3 ประเภทคือ ความแรงของพลัง การเน้นพลังและลักษณะของการใช้พลัง ความแรงของพลังเป็นการที่ใช้ปริมาณการเคลื่อนไหวในด้านพลังมาก น้อย แตกต่างกันไป และให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันไปด้วย เช่น การเคลื่อนไหวที่รวดเร็ว และรุนแรง จะให้ความรู้สึกที่เร้าแรง ทรงพลัง ดุดัน ในขณะที่ปริมาณของพลังน้อย ให้ความรู้สึกที่แตกต่างคือ อ่อนโยน ละเมียดละไม เป็นมิตร การเน้นพลังเป็นการใช้พลังอย่างเจาะจง ปัจจุบันทันด่วน เป็นจุดเน้นให้เกิด ความสนใจ เช่น การกระแทกสั่นเท้า ให้จังหวะที่ไม่แน่นอน ทำให้ผู้ชมหันมามอง ลักษณะการใช้พลัง เป็นการใช้พลังที่ให้อารมณ์ความรู้สึก ต่างกันขณะเคลื่อนที่

2.การใช้ที่ว่าง เป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะ ความกว้าง ความยาว และความสูง โดยมีการกำหนดได้ 3 ลักษณะคือ ตำแหน่ง ขนาดและทิศทางตำแหน่งมีลักษณะการจัดให้ผู้แสดงอยู่ตำแหน่งใดบนเวที หรืออาจเรียกว่า กำหนดจุดบนเวทีทั้งในการกำหนดตำแหน่งในลักษณะของท่าทาง และกำหนดตำแหน่งของการเคลื่อนที่เป็นช่วงๆ ขนาดมีลักษณะการที่ผู้แสดงสามารถเคลื่อนไหวไปจุดหนึ่งจุดใดบนเวที กว้างหรือแคบ โดยมีปริมาณผู้แสดงเป็นกำหนดขนาดในการใช้บนเวที ทิศทาง มีลักษณะการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ในการแปรแถว บนเวทีได้ 8 ทิศซึ่งสัมพันธ์กับตำแหน่งของคนดูคือ การเข้าหาคนดู การถอยออกจากคนดู การขนาน กับคนดู การทแยงมุมกับคนดู การวนเป็นวงหน้าคนดู การฉวัดเฉวียนหรือเลี้ยวไปมาแบบฟันปลา การยกสูงและการกดต่ำ ซึ่งมีอิทธิพลความรู้สึกของคนดูเป็นสำคัญ สรุป องค์ประกอบการสร้างสรรคเบื้องต้นประกอบไปด้วย ขั้นตอนการเกิดความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการสร้างสรรค์ และทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว ทฤษฎีทัศนศิลป์ เป็นพื้นฐานของกระบวนการ ความคิดให้เกิดงานสร้างสรรค์ด้านศิลปะทุกประเภท ลำดับขั้นตอนของการเกิดความคิดนั้นเกิดจากการมีข้อมูลในเรื่องที่สนใจ จัดเรียงระบบ แยกแยะข้อมูล ทดลอง แล้วจึงเกิดกระบวนการสร้างสรรค์ ขึ้นอย่างแท้จริง ชัดเจน จากนั้นจึงเป็นขั้นตรวจสอบ ประเมินคุณค่าผลงานเพื่อความถูกต้องในกระบวนการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์นั้นมีขั้นตอน กำหนด

ความคิดกำหนดรูปแบบ กำหนด 31 องค์ประกอบอื่นๆและสามารถพิสูจน์ทดลองได้เช่นกันรวมถึงการคิดสร้างสรรค์ยังเกิดจากการเข้าใจ ในประเภทของนาฏศิลป์แต่ละประเภทและสามารถสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากการผสมผสาน ประยุกต์ ทั้งในรูปแบบดั้งเดิมให้ใหม่ขึ้นโดยยังรักษาจารีตเดิม การผสมผสานนาฏศิลป์ตั้งแต่สองจารีตขึ้นไป ประยุกต์จากแบบดั้งเดิมบางส่วนนำมาประยุกต์ขึ้นใหม่คิดใหม่โดยไม่ยึดกับสิ่งใด นอกจากนี้ นักนาฏยประดิษฐ์ยังสามารถเลือกสร้างสรรค์ผลงานขึ้นใหม่โดยพิจารณาจากความสามารถ ความถนัด ของตนจากเรื่องที่สนใจหรือสะท้อนเหตุการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้แรงบันดาลใจของนักนาฏยประดิษฐ์ ที่ใฝ่ฝันความอยากสร้างผลงานเป็นสิ่งที่สามารถนำมาสร้างสรรค์ได้อย่างดียิ่งรวมถึงองค์ประกอบ ด้านนักแสดง งบประมาณ ผลประโยชน์จากผลงาน สร้างสรรค์ที่มากขึ้น นักนาฏยประดิษฐ์ยังต้องมีความรู้พื้นฐานด้านทฤษฎีทัศนศิลป์ และทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว อันเป็นองค์ประกอบทางศิลปะและการเคลื่อนไหวของท่าทางที่สำคัญและสามารถนำไปใช้ในงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์ได้ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์.2543:229-230)

จากการศึกษาพบว่าทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์นั้นต้องประกอบไปด้วยความงามด้านการรับชมความไพเราะในด้านการฟังรวมถึงความหมายของการกำหนดสีต่างๆไม่ว่าจะเป็นฉากเครื่องแต่งกายเพื่อให้เกิดความงามและความสมบูรณ์ในการแสดงนอกจากนั้นยังมีการกำหนดพื้นที่บนเวทีเพื่อออกแบบรูปแบบการเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับการแสดงให้เกิดความหลากหลายในการรับชมสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนคือทฤษฎีที่ใช่เป็นองค์ประกอบด้านการแสดงเพื่อให้เกิดสุนทรียศาสตร์ในด้านการแสดงและสามารถนำไปปรับใช้ในงานต่างๆได้อย่างลงตัว

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยสร้างสรรค์การแสดงชุด ออนซอนกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของจังหวัดกาฬสินธุ์ และการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์เพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดงชุด ออนซอนกาฬสินธุ์ คณะผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย
 - 1.1 ด้านเนื้อหา
 - 1.2 ด้านวิธีการศึกษา
 - 1.3 ด้านพื้นที่ศึกษา
 - 1.4 ด้านระยะเวลา
 - 1.5 ด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
2. วิธีการดำเนินงานวิจัย
 - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา
 - 1.1 เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประวัติเมืองกาฬสินธุ์
 - 1.2 เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุด “ออนซอนกาฬสินธุ์”
 - 1.2.1 ท่าฟ้อน
 - 1.2.2 เครื่องแต่งกาย
 - 1.2.3 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง
 - 1.2.4 ลายดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง
 - 1.2.5 ผู้แสดง
 - 1.2.6 แผ่นผังเวที
 - 1.2.7 รูปแบบการแปรแถว
 - 1.2.8 โอกาสที่ใช้ในการแสดง
2. ด้านวิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลเอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมเอกสาร และบันทึกไว้ เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์ เว็บไซต์ นำมาจัดหมวดหมู่ด้วยวิธีจำแนก และจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับประวัติเมืองกาฬสินธุ์ รูปแบบกระบวนการสร้างสรรค์ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี และลายดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงชุด “ออนซอนกาฬสินธุ์”

3. ด้านพื้นที่ศึกษา

ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ คือ จังหวัดกาฬสินธุ์

4. ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565

วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร วรรณกรรม และเว็บไซต์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของประวัติเมืองกาฬสินธุ์

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

1.2 อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2.1 กล้องดิจิทัล

1.2.2 เครื่องบันทึกเสียง

1.2.3 สมุดบันทึก

1.2.4 โทรศัพท์มือถือ

1.2.5 คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก

1.2.6 กล้องบันทึกวิดีโอ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ประกอบด้วยการศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร หนังสือ ตำรา วรรณกรรม เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ สืบค้นและศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติเมืองกาฬสินธุ์จากแหล่งข้อมูลดังนี้

2.1.1 วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์

2.1.2 ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

2.1.3 สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

2.2 ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งหัวข้อดังนี้

2.2.1 วิถีชีวิตชาวอีสาน

2.2.2 ประวัติจังหวัดกาฬสินธุ์

2.2.3 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน

2.2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาสรุปเรียบเรียงในเชิงพรรณนา วิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบการแสดง

บทที่ 4

นาฏยประดิษฐ์

จากการศึกษาค้นคว้าการวิจัยการสร้างสรรคการแสดงชุด ออนซอนกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดงชุด ออนซอนกาฬสินธุ์ คณะผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการสร้างสรรค์ ดังนี้

1. ผู้แสดง
2. เครื่องแต่งกาย
3. อุปกรณ์ประกอบการแสดง
4. ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง
5. รูปแบบการแปรแถว
6. รูปแบบการแสดง ชุด ออนซอนกาฬสินธุ์
7. ท่าพ็อน ชุด ออนซอนกาฬสินธุ์

1. ผู้แสดง

การแสดงชุด ออนซอนกาฬสินธุ์ เป็นการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นมาโดยมีกระบวนการทำส่วนใหญ่มาจากทำพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้าน และมีการเคลื่อนไหวลักษณะท่าทางที่มาจากธรรมชาติของมนุษย์แบบอิสระ นักแสดงจะต้องมีความเข้าใจในการแสดงที่สื่อการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในการแสดงและผู้แสดงต้องจินตนาการและถ่ายทอดออกมาให้ผู้ชมได้เห็นถึงวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนั้นในการคัดเลือกนักแสดงจะต้องมีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์และนักแสดงต้องมีความเข้าใจในการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกต่างๆรวมถึงการเคลื่อนไหวในการแสดง โดยใช้นักแสดงจำนวน 16 คนเป็นผู้ชาย 8 คน ผู้หญิง 8 คน

2. เครื่องแต่งกาย

แนวคิดและแรงบันดาลใจในการออกแบบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การแสดงมาจากหัตถกรรมผ้าทอของชาวผู้ไทยโดยออกแบบให้มีความทันสมัยและสามารถสวมใส่ในสมัยปัจจุบันได้ นักแสดงหญิง สวมเสื้อหลากสีคอตั้ง แขนยาว ประดับแถบคอ แขน และชายเสื้อด้วยผ้ากุนสีเหลือง บริเวณسابอกประดับด้วยแถบแพรขาวและผ้ากุนสีแดงและสีขาวติดกระดุมสลักสีให้สวยงาม สวมผ้าถุงมัดหมี่ ห่มสไบด้วยผ้าแพรขาว สวมเครื่องประดับสร้อยคอ ต่างหู เข็มขัด กำไลข้อมือ

นักแสดงชาย สวมเสื้อหลากสีคอตั้ง แขนยาว ประดับแถบคอ แขน และชายเสื้อด้วยผ้ากุนสีเหลือง บริเวณسابอกประดับด้วยแถบแพรขาวและผ้ากุนสีแดงและสีขาวติดกระดุมสลักสีให้สวยงาม

สวมโจงกระเบนสีคราม คาดเอวด้วยผ้าแพรวา สวมเครื่องประดับสร้อยคอ โดยมีอุปกรณ์การแสดง ประกอบไปด้วย ปี่ภูไท กระหยั่ง ผ้าแพรวา พุงและร่ม โดยแยกอธิบายดังนี้

ภาพตัวอย่างเครื่องแต่งกายสร้างสรรค์ ชุด อ่อนซอนกาฬสินธุ์

รูปภาพที่ 1 : เครื่องแต่งกายนักแสดงหญิง
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

รูปภาพที่ 2 : เครื่องแต่งกายนักแสดงชาย
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

3. อุปกรณ์ประกอบการแสดง

อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดงสร้างสรรค์ชุด อ่อนชอนกาฬสินธุ์ ประกอบไปด้วย กระหยัง

รูปภาพที่ 3 : กระหยัง
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

รูปภาพที่ : ธงไชย
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

4. ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

การสร้างสรรค์ทำนองเพลง อ่อนซอนกาฬสินธุ์ เป็นการสร้างสรรค์เพื่อใช้ประกอบการแสดง นาฏศิลป์พื้นบ้านสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นชุดที่ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตหัตถกรรม การแต่งกายของชาวกาฬสินธุ์ เพลงอ่อนซอนกาฬสินธุ์ เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ โดยแบ่งการบรรเลงออกเป็น ๒ ช่วง

ช่วงที่ ๑ เป็นการเกริ่นด้วยปี่ภูไทที่เป็นเครื่องดนตรีของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์

ประกอบด้วยลายที่ 1 ลายโปงลางทำนองลายโปงลางที่บรรเลงนั้นได้จากการเลียนเสียงธรรมชาติและชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวอีสาน ซึ่งเป็นลายที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงไปลาง ที่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

ประกอบด้วยลายที่ 2 ลายวัวขึ้นภูของนายเปลื้อง ฉายรัศมี ศิลปินแห่งชาติเพื่อน้อมรำลึกถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เมื่อครั้งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จมาเปิดงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรม ณ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓

ช่วงที่ ๒ ลายอ่อนซอนกาฬสินธุ์

ที่ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยภาควิชาดุริยางคศิลป์ สำหรับวงดนตรีที่ใช้บรรเลงจะใช้วงหมากกะโหล่งโปงลาง สื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานของหญิงสาวชาวอีสาน โดยเพิ่มจังหวะกลองเส็งเข้ามาในลายเพลงเพื่อสื่อถึงประเพณีเส็งกลองร้องคำของจังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพวงโปงลางที่ประกอบการแสดงสร้างสรรค์ ชุด อ่อนซอนกาฬสินธุ์

รูปภาพที่ 5 : ภาพวงโปงลาง
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

ในการบรรเลงประกอบการแสดงผลงานสร้างสรรค์ ชุด ออนซอนกาฬสินธุ์ ในช่วงดนตรี
พื้นบ้านอีสานประกอบในการบรรเลง มีเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการบรรเลงดังนี้

รูปภาพที่ 6 : กลองหาง
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

กลองหาง กลองหางหรือกลองยาวอีสาน เป็นกลองซึ่งหนึ่งหน้าเดียว หุ่นกลองทำจาก ไม้เนื้ออ่อนที่มีน้ำหนักเบา เช่น ไม้ขนุน นำมาขุดกลวงภายใน โดยปลายด้านหนึ่งจะบานออกคล้ายดอกลำโพ เรียกว่า “ตีนกลอง” ตอนกลางเรียวคอด ด้านบน ป่องออกเป็นกลองเสียง ซึ่งหนึ่งขึ้นหน้าด้วยสายเร้งที่ทำจากเชือกชนิดต่างๆ เช่น หวาย หนัง ไนลอน กลองหางนิยมบรรเลงร่วมกับ กลองตั้ง โดยมีกลองตั้ง 1 ใบ กลองหาง หรือ กลองยาว 4 ใบรวมเป็นชุดกลองอีสาน หรืออาจจะใช้บรรเลงในขบวนแห่ต่าง ๆ เรียกว่า วงกลองยาว (วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:44.)

รูปภาพที่ 7 : กลองรำมะนา
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

กลองรำมะนา เป็นกลองที่ให้เสียงทุ้มต่ำ เหมือนกลองตั้ง ลักษณะทรวดทรง ก็เหมือนกับกลองตั้ง ต่างกันแต่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเล็กกว่า ตัวกลอง ทำจากต้นไม้ขนาดกลาง หรือต้นตาล เจาะรูทะลุตรงกลาง หุ้มด้านหนึ่งด้วยหนังวัว ซึ่งให้ตึงด้วยเชือกหนัง หรือเชือกไนลอนรำมะนา มีน้ำหนักน้อยกว่ากลองตั้ง จึงสามารถสะพายได้ด้วยคนคนเดียวได้ รำมะนา ใช้ตีประกอบวงมะโหรี วงกลองยาว หรือตีให้จังหวะการเล่นพิณ แคน เป็นต้น (วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:45.)

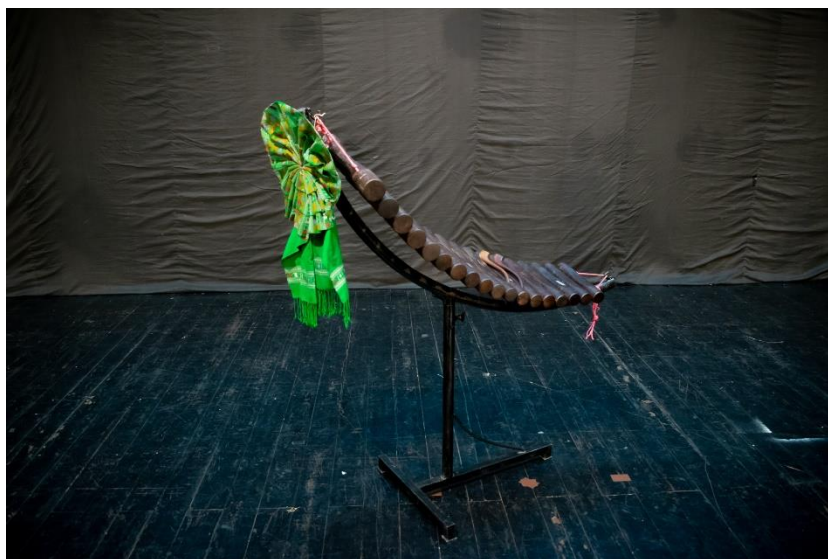
รูปภาพที่ 8 : พิณ
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

พิณ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายแบบหนึ่ง มีหลายชนิดแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น ใน ภาคอีสาน ของประเทศไทย พิณอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เช่น "ซุง" หรือ "เต่ง" จัดเป็นเครื่องดนตรี ประเภทเครื่องสาย มีรูปร่างคล้ายกีตาร์แต่มีขนาดเล็กกว่า โดยทั่วไปมี 3 สาย ในบางท้องถิ่นอาจมี 2 หรือ 4 สาย บรรเลงโดยการดีดด้วยวัสดุที่เป็นแผ่นบาง เช่น ไม้ไผ่เหลาหรืออาจใช้ปิ๊กกีตาร์ดีดก็ได้ สมัยก่อนจะเล่นเครื่องเดียวเพื่อเกี้ยวสาว ปัจจุบันมักใช้บรรเลงในวงดนตรีโปงลาง วงดนตรีลำซิ่ง หรือวงดนตรีลูกทุ่ง(วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:45.)

รูปภาพที่ ต : พิณเบส
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

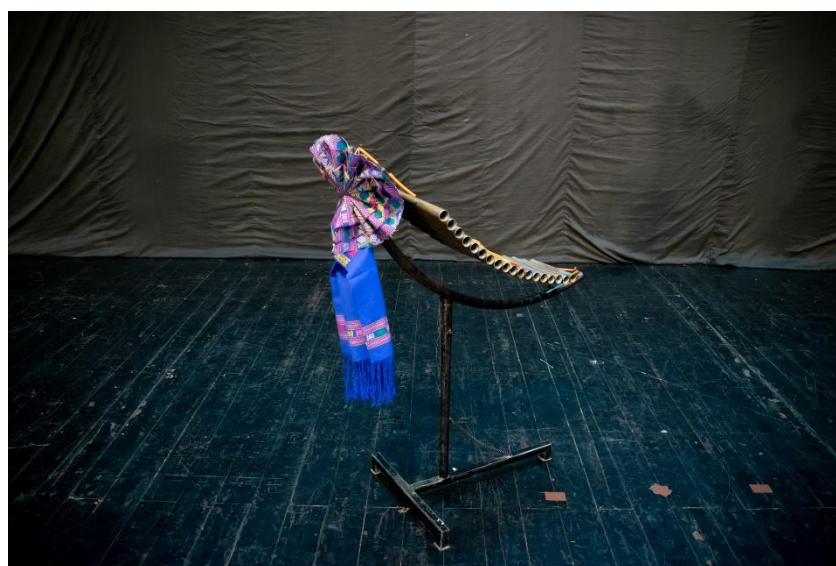
พิณเบส เป็นเครื่องดนตรีภาคอีสานที่เพิ่งคิดค้นขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ โดยผสมผสานเครื่องดนตรีสองชนิดคือ พิณและกีตาร์เบส พิณเบสมีรูปร่างคล้ายพิณ แต่มีขนาดจำนวนสาย รวมไปถึงวิธีบรรเลงเหมือนกับกีตาร์เบส พิณเบสเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย บรรเลงโดยการดีดด้วยนิ้ว เป็นเครื่องดนตรีไฟฟ้า ให้เสียงที่ทุ้มต่ำ ใช้บรรเลงเพื่อประกอบจังหวะ นิยมใช้บรรเลงในวงโปงลาง โดยเข้ามาแทนที่โหซอง ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องเสียงที่เบาและบรรเลงโน้ตได้น้อยกว่ามาก (วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:46.)

รูปภาพที่ 10 : โปงลาง

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

โปงลาง ดนตรีพื้นเมืองอีสานถือว่าจังหวะสำคัญมาก เครื่องดนตรีประเภทที่ใช้ดำเนินทำนองอย่างเดียวคือ โปงลาง โปงลางมีวิวัฒนาการมาจากกระฆังแขวนคอสัตว์เพื่อให้เกิดเสียง โปงลางไม้ซึ่งประกอบด้วยลูกโปงลางประมาณสิบสองลูกเรียงตามลำดับเสียงสูง ต่ำ ใช้เชือกร้อยเป็นแผงระนาด แต่โปงลางไม่ใช้รางเพราะเห็นว่าเสียงดังอยู่แล้ว แต่นำมาแขวนกับที่แขวน ซึ่งยึดส่วนปลายกับส่วนโคนให้แผงโปงลางทำมุมกับพื้น 45 องศา ไม้ตีโปงลางทำด้วยแก่นไม้มีหัวงอนคล้ายค้อนสำหรับ ผู้บรรเลงใช้ตีดำเนินทำนอง 1 คู่ และอีก 1 คู่สำหรับผู้ช่วยใช้เคาะทำให้เกิดเสียงประสานและจังหวะตามลักษณะของดนตรีพื้นเมืองอีสานที่มีเสียงประสานรำ (วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:47.)

รูปภาพที่ 11 : โปงลางเหล็ก

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

โปงลางเหล็ก เครื่องดนตรีประเภทที่ใช้ดำเนินการอย่างเดียวนคือ โปงลาง โปงลางเหล็ก มีวิวัฒนาการมาจากกระซังแขวนคอสัตว์เพื่อให้เกิดเสียงโปงลางที่ใช้บรรเลงอยู่ในภาคอีสานมี 2 ชนิด คือ โปงลางไม้และโปงลางเหล็ก ใช้เคาะทำให้เกิดเสียงประสานและจังหวะตามลักษณะของดนตรีพื้นเมืองอีสานที่มีเสียงประสานรำ (วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:47.)

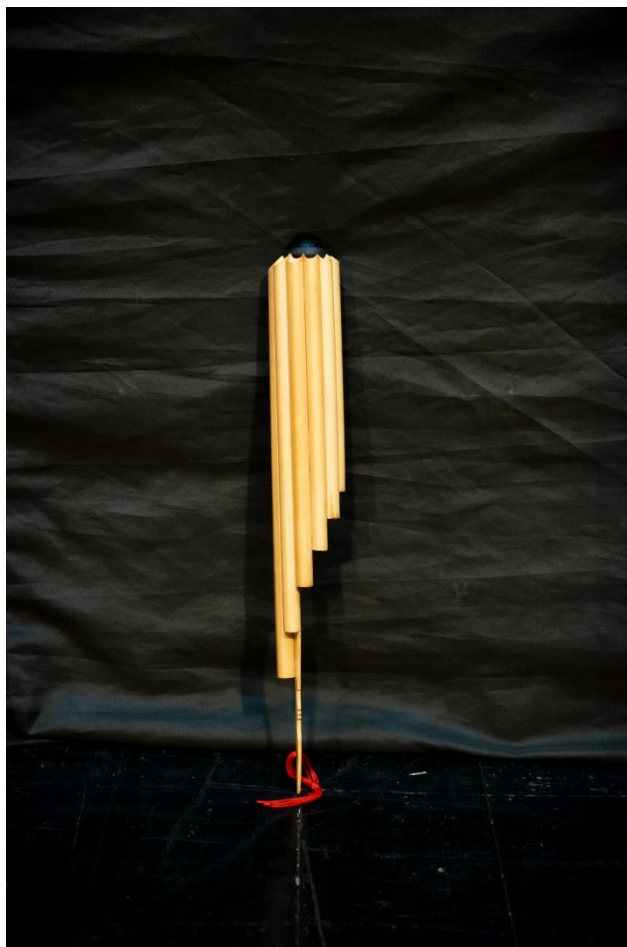
รูปภาพที่ 12 : หมากระโหล่ง
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

หมากระโหล่ง เครื่องดนตรีประเภทที่ใช้ดำเนินการอย่างเดียวนคือ โปงลาง หมากระโหล่งมีวิวัฒนาการมาจากกระซังแขวนคอสัตว์เพื่อให้เกิดเสียงและนำมาเทียบเสียงให้ใกล้เคียงกับเสียงดนตรีต่างๆในวงโปงลาง (วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:48.)

รูปภาพที่ 13 : แคน
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

แคน ทำจากไม้ไผ่ที่เรียกว่า ไม้ไผ่เฮีย หรือไม้คู่แคน โดยนำไม้ที่ได้ขนาดมาตัดให้ได้ความยาวลดหลั่นจามที่ต้องการ ตอนกลางเซาะร่อง ตัดแผ่นโลหะเป็นลิ้นเพื่อให้เกิดการสั่นสะเทือนเมื่อมีลมมากระทบ โดยมากนิยมใช้ทองเหลือง (เรียกว่าลิ้นทอง) หรือ ทองแดงผสมเงิน (ลิ้นเงิน) แล้วจึงนำไม้คู่แคน ทั้งหมดสอดเข้ากับชิ้นไม้เนื้อแข็ง เช่น รากไม้ประดู่ หรือไม้नाเกิ้ล ซึ่งเรียกส่วนนี้ว่า เต้าแคน เป็น ตำแหน่งมือจับ แล่องปากเป่าของผู้บรรเลง โดยใช้ชันโรงอุดช่องว่างต่างๆเพื่อเก็บลมไว้ในเต้าแคน เหนือ เต้าแคนเจาะรูนิ้วเพื่อปิดเปิดเปลี่ยนเสียง (วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:49.)

รูปภาพที่ 14 : โหวด
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

โหวด หรือ "โบท" เป็นเครื่องดนตรีภาคอีสานประเภทเครื่องเป่าหรือแกว่ง มีรูปร่างเป็นทรงกระบอกคล้ายกับขลุ่ย ทำจากไม้ไผ่แคนซึ่งเป็นไม้ช่างชนิดเดียวกับที่ใช้ทำแคนด้านบนมีชั้นโรง (ซี่สุด) มีลักษณะคล้ายกับเครื่องดนตรีกรีกโบราณ ที่เรียกว่า "Pan Pipe" ในสมัยโบราณมักจะใช้ผูกกับเชือกแล้วแกว่งให้เกิดเสียง โหวดเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้คิดค้นพัฒนาให้โหวดมีลักษณะแบบที่เห็นในปัจจุบันคือ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ (วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:50.)

รูปภาพที่ 15 : ฉาบ
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

ฉาบ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีกำกับจังหวะ ที่เรียกว่าฉาบนั่น ก็เพราะ เรียกเลียนตามเสียงที่เกิดจากการบรรเลง ฉาบทำจากโลหะ มีลักษณะแบนบอบอกเป็นทรงกลม ตอนกลางหนาเป็นปมูนูน เรียกว่า “กระพุง” (นูนน้อยกว่าซ้อง) เจาะรูร้อยเชือก ผูกโยงเป็นคู่ อีกทั้งยังเป็นตำแหน่งที่ใช้มือจับในการบรรเลง (วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:53.)

รูปภาพที่ 16 : ฉิ่ง
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีกำกับจังหวะทำจากโลหะ(วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.2562:53.)

5. รูปแบบการแปรแถว

การแปรแถวและการใช้พื้นที่บนเวที ประกอบด้วย

- ๑) การแปรแถวแบบสมดุลง
- ๒) การแปรแถวแบบกระจายเต็มพื้นที่
- ๓) การแปรแถวแบบมุมเรขาคณิต
- ๔) การแปรแถวแบบหน้ากระดาน
- ๕) การแปรแถวแบบขบวน การแปรแถวแบบเฉียง

6. รูปแบบการแสดง ชุด ออนซอนกาฬสินธุ์

การแสดงสร้างสรรค์ ชุด “ ออนซอนกาฬสินธุ์ ” มีรูปแบบการแสดง ดังนี้

ช่วงที่ 1 วิถีถิ่น วิถีเมือง สื่อถึง ในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีทรงไปกลาง ที่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ทำให้ วงโปงลางเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก คณะผู้สร้างสรรค์ จึงได้นำลายโปงลางที่ทรงบรรเลงมาประกอบการ แสดง สื่อให้เห็นถึงความปลาบปลื้มในพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ และลายวัวขึ้นภู ซึ่ง ประพันธ์ โดยศิลปินแห่งชาติ ครูเปลื้อง ฉายรัศมี มาประกอบการแสดงร้อยเรียงเรื่องราวสื่อให้เห็นถึง วิถีชีวิต ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมที่มีความงดงามของจังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท ชาวบ้านโพน ในภูมิปัญญาการจักสานและการทอผ้า ประเพณีแห่งในอำเภอกมลาไสย

ช่วงที่ ๒ รุ่งเรืองกาฬสินธุ์ สื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานของบุญประเพณีเส็งกลอง อ ร่องคำ บุญบั้งไฟตะไลล้าน อำเภอกุฉินารายณ์ เป็นการเกี่ยวพาราสี ของหนุ่มสาวชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบกับลายบรรเลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่

7. ท่าฟ้อน ชุด อ่อนซอนกาฬสินธุ์

ภาพที่ 17 : ท่าที่ 1
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 1

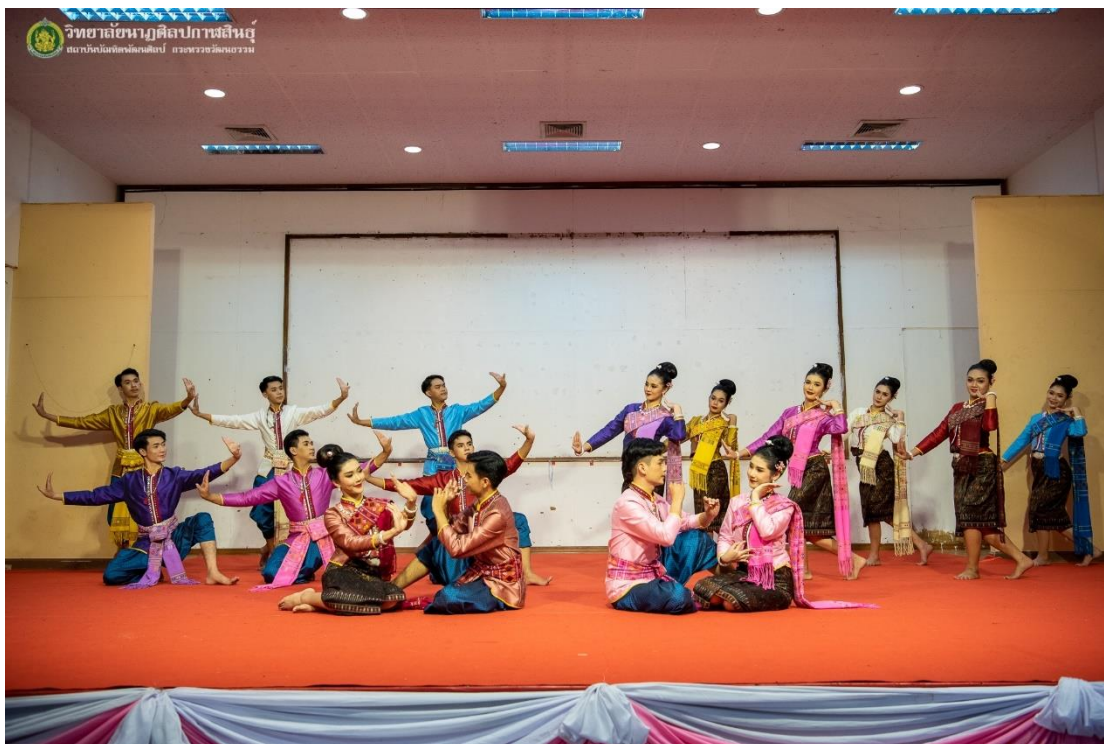
นักแสดงคู่ที่ 1 และคู่ที่ 2 วังซอยเท้า นักแสดงชายก้มลำตัว มือซ้ายไขว้หลังมือขวากำมือ หลวม หน้ามองผู้หญิง นักแสดงหญิงวังซอยเท้า มือทั้งสองข้างอยู่ข้างลำตัวด้านซ้าย กำมือหลวม

ภาพที่ 18 : ท่าที่ 2
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 2

นักแสดงคู่ที่ 1 และคู่ที่ 2 วิ่งซอยเท้า นักแสดงชายก้มลำตัว มือซ้ายไขว้หลังมือขวากำมือ หลวม หน้ามองผู้หญิง นักแสดงหญิงวิ่งซอยเท้า มือทั้งสองข้างอยู่ข้างลำตัวด้านซ้าย กำมือหลวม อยู่ กลางเวที นักแสดงชายทั้งหมดวิ่งซอยเท้าออกมาด้านซ้ายของเวที มือทั้งสองข้างอยู่ข้างลำตัวด้านซ้าย กำมือหลวม นักแสดงหญิงวิ่งซอยเท้าออกมาด้านขวาของเวที มือซ้ายตั้งวง มือขวาจีบส่งหลัง

ภาพที่ 19 : ท่าที่ 3
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 3

นักแสดงคู่ที่ 1 และคู่ที่ 2 นั่งลงนักแสดงตั้งขาซ้ายขึ้นข้างลำตัว มือทั้งสองจับปี่ญไทยในลักษณะเป่า นักแสดงหญิงนั่งพับเพียบ อยู่กลางเวที นักแสดงชายทั้งหมดแถวหน้านั่งตั้งเข่า มือทั้งสองตั้งวงกลาง นักแสดงชายแถวหลัง ตบเท้าขวามือทั้งสองตั้งวงกลาง นักแสดงหญิง มือซ้ายจับที่ไหล่ มือขวาทิ้งวางระดับด้านหน้าย่อเท้าซ้าย ขวา ตามจังหวะ 8 จังหวะ

ภาพที่ 20 : ท่าที่ 4
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 4

นักแสดงคู่ที่ 1 และคู่ที่ 2 นั่งลงนักแสดงตั้งขาซ้ายขึ้นข้างลำตัว มือทั้งสองจับปี่ภูไทยในลักษณะเป่า นักแสดงหญิงนั่งพับเพียบ อยู่กลางเวที นักแสดงชายทั้งหมดแถวหน้านั่งตั้งเข่า มือขวาตั้งวงล่างมือซ้ายจับ ม้วนมือตามจังหวะ นักแสดงชายแถวหลัง ตบเท้าขวามือตั้งวงล่างมือซ้ายจับ ม้วนมือตามจังหวะ นักแสดงหญิง มือทั้งสองข้างสะโพกด้านซ้าย ยกเท้าซ้าย ตามจังหวะ 8 จังหวะ

ภาพที่ 21 : ท่าที่ 5

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 5

นักแสดงคู่ที่ 1 และคู่ที่ 2 นั่งลงนักแสดงตั้งขาซ้ายขึ้นข้างลำตัว มือทั้งสองจับปี่ภูไทยในลักษณะเป่า นักแสดงหญิงนั่งพับเพียบ อยู่กลางเวที นักแสดงชายแถวหน้านั่งตั้งเข่า มือทั้งสองประกบมือแล้วนำมือทั้งสองวางแตะที่ข้างศีรษะทั้งสองข้าง นักแสดงชายแถวหลัง มือทั้งสองประกบมือแล้วนำมือทั้งสองวางแตะที่ข้างศีรษะทั้งสองข้าง นักแสดงหญิง มือทั้งสองคล้ายจับออกเป็นมือขาตั้งวงระดับสะโพกแขนตึง มือซ้ายตั้งวงสูง กว่าเท้าซ้ายลง

ภาพที่ 22 : ท่าที่ 6

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 6

นักแสดงคู่ที่ 1 และคู่ที่ 2 นั่งลงนักแสดงตั้งขาซ้ายขึ้นข้างลำตัว มือทั้งสองจับปี่ภูไทยในลักษณะเป่า นักแสดงหญิงนั่งพับเพียบ อยู่กลางเวที นักแสดงชายทั้งแถวหลังลุกขึ้นหันหลัง ย่ำเท้าตามจังหวะ โดยก้าวเท้าซ้ายก่อน มือขวาตั้งวงมือซ้ายทอดแขนข้างลำตัว นักแสดงหญิงหมุนรอบตัวเองหันหน้ามาด้านหน้าเวที มือขวาตั้งวงมือซ้ายหงายท้องแขนหงายมือ ท่าผาลา แล้ววิ่งซอยเท้าสวนกับนักแสดงชาย

ภาพที่ 23 : ท่าที่ 7
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 7

นักแสดงทั้งหมด วิ่งสวนชายหญิง เข้าคู่แล้ว มือขวาป้องที่ข้างหู มือซ้ายกำมือหลวม ก้าวเท้าขวาไปด้านข้าง เท้าซ้ายวางเท้าไว้ด้านข้าง ปฏิบัติพร้อมกันทั้งนักแสดงชายและนักแสดงหญิง และเปลี่ยนมาปฏิบัติด้านซ้ายตามจังหวะอีก 1 ครั้ง

ภาพที่ 24 : ท่าที่ 8
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่าท่าที่ 8

นักแสดงทั้งหมด ยืนตรง และมองไปด้านซ้ายมือ มือขวากำมือหลวมข้างซ้ายพัก มือซ้ายปล่อยแขนข้างลำตัว ปฏิบัติพร้อมกันทั้งนักแสดงชายและนักแสดงหญิง

ภาพที่ 25 : ท่าที่ 9
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 9

นักแสดงทั้งหมด วิ่งสวนชายหญิง เข้าคู่แล้ว มือขวาป้องที่ข้างหู มือซ้ายกำมือหลวม ก้าวเท้าขวาไปด้านข้าง เท้าซ้ายวางเท้าไว้ด้านข้าง ปฏิบัติพร้อมกันทั้งนักแสดงชายและนักแสดงหญิง และเปลี่ยนมาปฏิบัติด้านซ้ายตามจังหวะอีก 1 ครั้ง

ภาพที่ 26 : ท่าที่ 10
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 10

นักแสดงทั้งหมด หันหน้ามาด้านขวาของเวที นักแสดงทุกคนทำท่าไหว้ หน้ามองไปด้านขวาของเวทีทุกคน

ภาพที่ 27 : ท่าที่ 11
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 11

นักแสดงทั้งหมด หันหน้ามาด้านขวาของเวที นักแสดงทุกคนทำท่าไหว้ หน้ามองไปด้านขวาของเวทีทุกคน นั่งลงให้เข้าพนักจากพื้น นักแสดงปฏิบัติพร้อมกันทั้งหมดจังหวะที่ 1 ท่าไหว้ จังหวะที่ 2 ไหว้ก้มศีรษะลง จังหวะที่ 3 ยกมือพนมขึ้นเหนือศีรษะ

ภาพที่ 28 : ท่าที่ 12
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่าท่าที่ 12

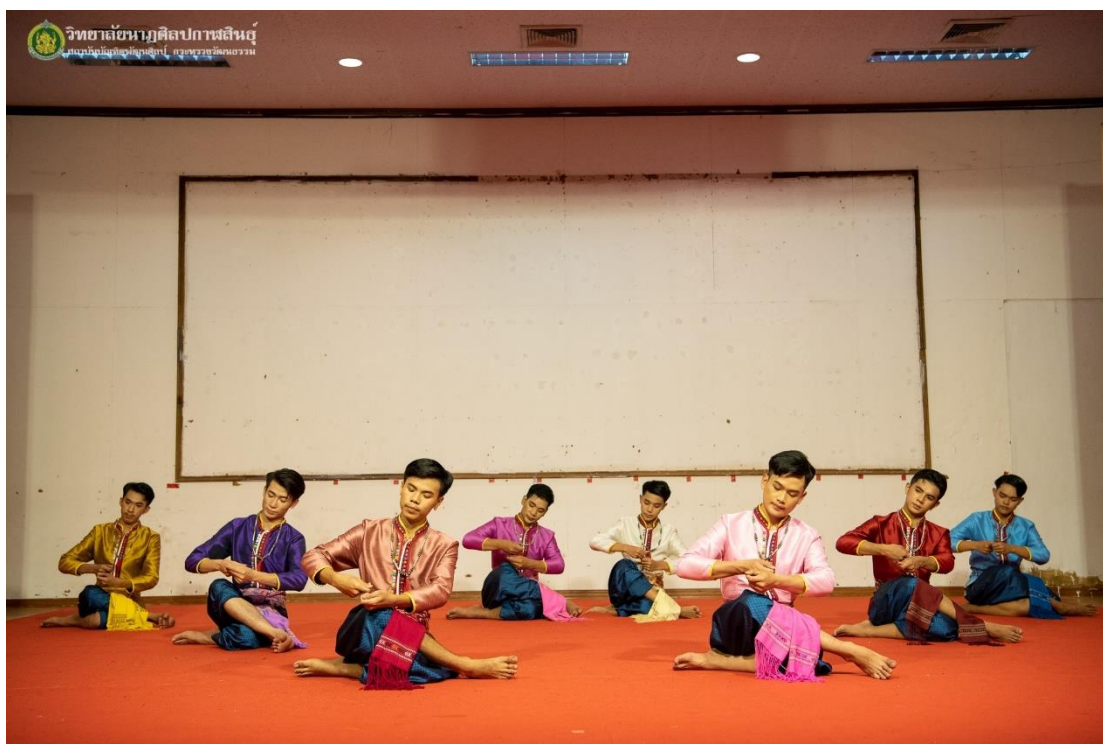
นักแสดงลูกขึ้น นักแสดงชายอยู่ด้านขวาของนักแสดงหญิงมือขวาไขว้หลัง มือซ้ายกำมือ หลวมด้านหน้าระดับชายพก ก้าวเท้าซ้ายแล้ววิ่งซอยเท้าตามนักแสดงหญิง นักแสดงหญิงอยู่ด้านซ้าย ของนักแสดงชายมือขวาลอยมือข้างลำตัว มือซ้ายกำมือหลวมด้านหน้าระดับชายพก ก้าวเท้าซ้าย แล้ววิ่งซอย นักแสดงหญิงเข้าด้านในเวที

ภาพที่ /ต : ทำที่ 13
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำทำที่ 13

นักแสดงชายมือขวาไขว้หลัง มือซ้ายกำมือกลมด้านหน้าระดับชายพก วิ่งซอยเท้าตาม
จังหวะ หน้าตรง ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า เท้าขวาวางหลัง วิ่งซอยเท้า 8 จังหวะ

ภาพที่ 30 : ท่าที่ 14
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่าร่าท่าที่ 14

นักแสดงกระโดดขึ้น พร้อมกับนั่งลงโดยขาขวาวางทับบนขาซ้าย มืออยู่ในลักษณะการเหลาไม้ไผ่ มือขวาจับมือซ้ายใสมือออก ปฏิบัติตามจังหวะไป 8 จังหวะ

ภาพที่ 31 : ท่าที่ 15
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 15

นักแสดงกระโดดขึ้น ในจังหวะที่ 8 นั่งตั้งเข่าขวา วางเท้าซ้ายด้านหน้า มืออยู่ในลักษณะการ เหลาไม้ไผ่ มือขวาจับมือซ้ายไผ่มือออก ปฏิบัติตามจังหวะไป 8 จังหวะ

ภาพที่ 32 : ท่าที่ 16
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 16

นักแสดงชาย ลูกขึ้น มือขวากำมือหลวม มือซ้ายวางแขนข้างลำตัว วิ่งซอยเท้าเข้าด้านในเวที
นักแสดงหญิง วิ่งซอยเท้าออกมาโดยมีกระหย่งไว้ที่ไหล่ซ้าย ปฏิบัติตามจังหวะไป 8 จังหวะ หมุนรอบ
ตัวเอง หันมาหน้าตรง

ภาพที่ 33 : ท่าที่ 17
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 17

นักแสดงหญิงวิ่งซอยเท้าออกมาโดยมีกระหย่งไว้ที่ไหล่ซ้าย หน้าตรง ปฏิบัติตามจังหวะไป 8 จังหวะ มือขวาจับหงายระดับหน้า ในจังหวะที่ 1 มือซ้ายตั้งวงระดับหน้า จังหวะที่ 2 มือสลับจังหวะที่ 3 จับ มือขวาจับหงายระดับหน้า

ภาพที่ 34 : ท่าที่ 18
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 18

นักแสดงหญิง ปฏิบัติตามจังหวะไป จังหวะที่ 4 มือซ้ายจับที่ไหล่ในจังหวะที่ 4 และปฏิบัติสลับกันไปตามจังหวะ ทั้งหมด 2 ช่อ

ภาพที่ 35 : ท่าที่ 19
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 19

นักแสดงหญิง ด้านซ้ายเอียงศีรษะด้านขวา ก้าวเท้าซ้ายมือทั้งสองจับกระหย่ง นักแสดงหญิง
ด้านขวาเอียงศีรษะด้านซ้าย ก้าวเท้าขวามือทั้งสองจับกระหย่ง วังซอยเท้า หมุนรอบตัวเอง

ภาพที่ 36 : ท่าที่ 20
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 20

นักแสดงหญิง วีน้อยเท้า หมุนรอบตัวเอง นั่งตั้งเข้าหันหน้าเข้าหากัน แล้วหยิบผ้าแพรวาใน กระหย่ง ออกมาทำท่าทอผ้า ตามจังหวะแล้ว ยกผ้าขึ้นโชว์ นักแสดงหญิงแถวหน้านั่ง นักแสดงหญิง แถวหลังยืน

ภาพที่ 37 : ท่าที่ 21
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 21

นักแสดงหญิง นั่งตั่งเข้าหันหน้าเข้าหากัน ใช้ผ้าแพรวาคคล้องคอ พร้อมกับจับกระหย่งลูกขึ้น
วิ่งซอยเท้าเข้าคู่กับนักแสดงชาย

ภาพที่ 38 : ท่าที่ 22
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 22

นักแสดงชายวิ่งซอยเท้าออกมาเข้าคู่กับนักแสดงหญิง นักแสดงชายนั่งลงขาขวาวางบนขาซ้าย มือขวาวางบนขาขวาแล้วมือซ้ายวางบนขาซ้าย มองรู้งโยกับนักแสดงหญิง นักแสดงหญิงหยิบรู้งโยขึ้นมาจากกระหย่ง แล้วใช้มือขวาจับรู้งโยมือซ้ายจับด้าย ปฏิบัติเหมือนลักษณะการทำรู้งโย 8 จังหวะ

ภาพที่ 39 : ท่าที่ 23
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 23

นักแสดงชายนั่งตั้งเข่าขวา นั่งคู่กับนักแสดงหญิงด้านขวามือ นักแสดงชายมือทั้งสองจับ
กระหย่ง นักแสดงหญิงนั่งชันเข่า มือขวาจับชายสไบด้านขวา มือซ้ายจับสไบซ้ายชาย ปฏิบัติท่าเตรียม
พาดสไบที่ไหล่ซ้าย

ภาพที่ 40 : ท่าที่ 24
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 24

นักแสดงชายลูกขึ้นหันหลัง มือทั้งสองจับกระหย่งวังชอยเท้าเข้าด้านในเวที นักแสดงหญิงลูกขึ้นวังชอยเท้า มือขวาจับชายสไบด้านขวา มือซ้ายจับสไบซ้ายชาย ปฏิบัติท่าหมสไบที่ไหล่ซ้าย

ภาพที่ 41 : ท่าที่ 25
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 25

นักแสดงหญิงลุกขึ้นวิ่งซอยเท้า มือขวาจับชายสไบด้านขวา มือซ้ายจับสไบซ้ายซ้าย ปฏิบัติท่า หมสไบที่ไหล่ซ้าย มือทั้งสองปฏิบัติท่าไหว้เหนือศีรษะ นับจังหวะ 8 ครั้งหมุนรอบตัว

ภาพที่ 42 : ท่าที่ 26

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 26

นักแสดงหญิงลุกขึ้นวิ่งซอยเท้า มือขวาจับชายสไบด้านขวา มือซ้ายจับสไบซ้ายซ้าย ปฏิบัติท่า หมสไบที่ไหล่ซ้าย มือทั้งสองปฏิบัติท่าไหว้เหนือศีรษะ นับจังหวะ 8 ครั้งหมุนรอบตัว นักแสดงชายวิ่ง ซอยเท้าออกมามือขวาถือธงไชยสูง มือขวาถือธงไชยระดับข้างลำตัว

ภาพที่ 43 : ท่าที่ 27

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 27

นักแสดงชายวิ่งซอยเท้าออกมามือขวาถือธงไชยสูง มือขาตั้งวงกลาง ข้างลำตัว ส่งธงไชยให้กับนักแสดงหญิง ในมือขวา นักแสดงหญิงรับมือซ้ายถือธงไชยสูง มือขาตั้งวงกลาง

ภาพที่ 44 : ท่าที่ 28

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 28

นักแสดงชายมือซ้ายถือธงไชยมือขวาดั้งวงด้านหน้าข้างมือซ้าย ย่ำเท้าตามจังหวะ 8 ครั้ง
นักแสดงหญิงมือซ้ายถือธงไชยมือขวาดั้งวงด้านหน้าข้างมือซ้าย ย่ำเท้าตามจังหวะ 8 ครั้ง

ภาพที่ 45 : ท่าที่ 29

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 29

นักแสดงทุกคนมือซ้ายถือธงไชยมือขวาตั้งวงด้านหน้าข้างมือซ้าย ย่ำเท้าตามจังหวะ 8 ครั้งหันหลังเดินย่ำเท้า 8 จังหวะลงปาด้านหลังเวที

ภาพที่ 46 : ท่าที่ 30
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 30

นักแสดงหญิงคนที่ 1 หันหน้าออกมาด้านหน้า ทุกคนมือซ้ายถือธงไชยมือขวาตั้งวงกลางข้างลำตัว ตามจังหวะ และนักแสดงหญิงคนที่ 2 หันออกมาด้านหน้าตามจังหวะไปเรื่อยๆจนนักแสดง

ภาพที่ 47 : ท่าที่ 31

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 31

นักแสดงชายหันหน้าตรง แกว่นำกระดานด้านหน้า นักแสดงหญิง มือขวาทำท่าบัวชูฝัก มือซ้ายจับส่งหลัง แกว่นำกระดานด้านหลังส่งสูงโยให้นักแสดงชาย ถือในลักษณะมือท่าพรหมสี่หน้า นักแสดงชายวิ่งซอยเท้าเข้าด้านในเวที

ภาพที่ 48 : ท่าที่ 32
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่าท่าที่ 32

นักแสดงหญิง ย่ำเท้าขึ้นมาเป็นแถวหน้ากระดาน มือขวาจับคว่ำแขนตั้ง มือซ้ายตั้งวงระดับ
ข้างศีรษะ ประบัติสลับกันตามจังหวะ 8 ครั้ง

ภาพที่ 49 : ท่าที่ 33
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 33

นักแสดงหญิง หันหน้ามาด้านซ้ายมือ มือขวาจับส่งหลังมือซ้ายตั้งวง ศีรษะเอียงขวา เตะเท้าซ้ายไปด้านหน้าเล็กน้อย และหันมาด้านขวามือ มือซ้ายจับส่งหลังมือขวาตั้งวง ศีรษะเอียงซ้าย เตะเท้าขวาไปด้านหน้าเล็กน้อย ปฏิบัติทั้งหมด 8 จังหวะ

ภาพที่ 50 : ท่าที่ 34
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 34

นักแสดงหญิง หันหน้ามาด้านซ้ายมือ มือขวาจับส่งหลังมือซ้ายตั้งวง ศีรษะเอียงขวา ตะเท้าซ้ายไปด้านหน้าเล็กน้อย นักแสดงชายวิ่งซอยเท้าออกมาด้านหลังแถวหน้ากระดาน มือขวาตั้งวง มือซ้ายตั้งวงกลาง

ภาพที่ 51 : ท่าที่ 35

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 35

นักแสดงหญิง หันหน้ามาด้านซ้ายมือ มือขวาตั้งวง มือซ้ายจีบยาว ศีรษะเอียงขวาย่ำเท้าขวา ตามด้วยขยับเท้าซ้าย 2 จังหวะ นักแสดงชายวิ่งซอยเท้าออกมามือขวาตั้งวง มือซ้ายจีบยาว ศีรษะเอียงขวาย่ำเท้าขวา ตามด้วยขยับเท้าซ้าย 2 จังหวะด้านหลังแถวหน้ากระดาน มือขวาตั้งวง มือซ้ายตั้งวงกลาง เปลี่ยนสลับมาปฏิบัติหันหน้ามาด้านขวามือ มือซ้ายตั้งวง มือขวาจีบยาว ศีรษะเอียงซ้ายย่ำเท้าซ้าย ตามด้วยขยับเท้าขวา 2 จังหวะ

ภาพที่ 52 : ท่าที่ 36

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 36

นักแสดงหญิงหันหน้ามาด้านซ้ายมือ มือขวาและมือซ้ายตั้งวงเรียง ศีรษะมองตามมือ ย่ำเท้าขวา ตามด้วยขยับเท้าซ้าย 2 จังหวะ นักแสดงชายมือขวาตั้งวงป้องข้างใบหู มือซ้ายแขนตึงหงายท้องแขน ศีรษะเอียงขวาย่ำเท้าขวา ตามด้วยขยับเท้าซ้าย 2 จังหวะนักแสดงหญิงหันหน้ามาด้านขวามือ มือซ้ายและมือขวาตั้งวงเรียง ศีรษะมองตามมือ ย่ำเท้าซ้าย ตามด้วยขยับเท้าขวา 2 จังหวะ นักแสดงชายมือซ้ายตั้งวงป้องข้างใบหู มือขวาแขนตึงหงายท้องแขน ศีรษะเอียงซ้ายย่ำเท้าซ้าย ตามด้วยขยับเท้าขวา 2 จังหวะ

ภาพที่ 53 : ท่าที่ 37
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 37

นักแสดงหญิงหันหลัง มือขวาและมือซ้ายตั้งวง ศีรษะเอียงตามมือตั้งวง ย่ำเท้าขวา ตามด้วย ขยับเท้าซ้าย 2 จังหวะ นักแสดงชายมือขวาตั้งวงป้องข้างใบหู มือซ้ายแขนตึงหงายท้องแขน ศีรษะเอียงขวาย่ำเท้าขวา ตามด้วยขยับเท้าซ้าย 2 จังหวะนักแสดงหญิงหันหน้ามาด้านขวามือ มือซ้ายและมือขวาตั้งวงเรียง ศีรษะมองตามมือ ย่ำเท้าซ้าย ตามด้วยขยับเท้าขวา 2 จังหวะ นักแสดงชายมือซ้ายตั้งวงป้องข้างใบหู มือขวาแขนตึงหงายท้องแขน ศีรษะเอียงซ้ายย่ำเท้าซ้าย ตามด้วยขยับเท้าขวา 2 จังหวะ ปฏิบัติสลับกัน 4 ทิศ

ภาพที่ 54 : ท่าที่ 38
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 38

นักแสดงหญิงหันหน้าตรง มือขวาและมือซ้ายตั้งวงเรียง ศีรษะมองตามมือ ย่ำเท้าขวา ตามด้วยขยับเท้าซ้าย 2 จังหวะ นักแสดงชายมือขวาและมือซ้ายตั้งวงเรียง ศีรษะมองตามมือ ย่ำเท้าขวา ตามด้วยขยับเท้าซ้าย 2 จังหวะ ปฏิบัติสลับด้านซ้ายและด้านขวา 2 ครั้ง

ภาพที่ 55 : ท่าที่ 39
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 39

นักแสดงหญิงและนักแสดงชาย กางแขนทั้งสองข้างออกข้างลำตัวแขนตึง ขยับเท้าขวาตาม
จังหวะ แขนทั้งสองข้างขยับแขนขึ้น ตามจังหวะ 2 จังหวะ

ภาพที่ 56 : ท่าที่ 40
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 40

นักแสดงหญิงและนักแสดงชาย ศีรษะเอียงด้านซ้าย มือทั้งสองใช้ฝ่ามืออุ้งระลอก และใช้มือขวาแตะระลอกขวาและสลับมาแตะระลอกซ้าย ยกเท้าซ้าย

ภาพที่ 57 : ท่าที่ 41
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 41

นักแสดงชายและนักแสดงหญิง มือซ้ายตั้งวงป้องข้างใบหู มือขวาแขนตั้งหงายท้องแขน ศีรษะเอียงซ้ายย่อเท้าซ้าย ตามด้วยขยับเท้าขวา 2 จังหวะ

ภาพที่ 58 : ท่าที่ 42
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 42

นักแสดงชายและนักแสดงหญิง มือขวาดั้งวงป้องข้างใบหู มือซ้ายแขนตึงหงายท้องแขน ศีรษะเอียงซ้ายย่อเท้าขวา เตะเท้าซ้ายไปด้านหน้า ตามด้วยขยับเท้าซ้าย 2 จังหวะ มือซ้ายตั้งวงป้องข้างใบหู มือขวาแขนตึงหงายท้องแขน ศีรษะเอียงซ้ายย่อเท้าซ้าย เตะเท้าซ้ายไปด้านหน้า ตามด้วยขยับเท้าขวา 2 จังหวะ

ภาพที่ 59 : ท่าที่ 43
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 43

นักแสดงชายและนักแสดงหญิง หมุนเป็นวงกลม มือทั้งสองสูงเหนือศีรษะ มือขวาหักข้อมือลง มือซ้ายจิบคว่ำ ศีรษะเอียงขวา และเปลี่ยนมาเอียงซ้ายก้าวเท้าขวาและตามด้วยเท้าซ้ายตามจังหวะ แล้วสลับเปลี่ยนมือมาเป็นมือซ้ายหักข้อมือลงมือขวาจิบคว่ำ

ภาพที่ 60 : ท่าที่ 44
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 44

นักแสดงชายและนักแสดงหญิง หมุนเป็นวงกลม มือทั้งสองลดลงระดับหน้าขา มือขวาหักข้อมือลงมือซ้ายจับคว่ำ ศีรษะเอียงขวา และเปลี่ยนมาเอียงซ้ายก้าวเท้าขวาและตามด้วยเท้าซ้ายตามจังหวะ แล้วสลับเปลี่ยนมือมาเป็นมือซ้ายหักข้อมือลงมือขวาจับคว่ำ นักแสดงหญิงเข้าด้านในเวที

ภาพที่ 61 : ท่าที่ 45
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 45

นักแสดงชาย หมุนตัวมาด้านซ้ายมือ ก้มตัวลงเล็กน้อย มือทั้งสองปรบมือเข้าและไต่ระดับจนสูงเหนือศีรษะ ย่ำเท้าตามจังหวะโดยเริ่มเท้าขวาและซ้ายตามจังหวะ

ภาพที่ 62 : ท่าที่ 46

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 46

นักแสดงชาย ด้านขวาของเวที มือขวาจับส่งหลังมือซ้ายตั้งวง ก้าวเท้าขวาแตะเท้าซ้ายศีรษะเอียงขวา แล้วเปลี่ยนมาปฏิบัติในจังหวะที่ 2 มือซ้ายจับส่งหลังมือขวาตั้งวง ก้าวเท้าซ้ายแตะเท้าขวา ศีรษะเอียงซ้าย นักแสดงชายด้านซ้ายของเวที ยืนปรบมือตามจังหวะ

ภาพที่ 63 : ท่าที่ 47
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 46

นักแสดงชาย ด้านขวาของเวที มือทั้งสองยกแขนส่งไปด้านหน้าสูงระดับศีรษะ แล้วขยับมือทั้งสองเข้าและออก 2 จังหวะ เตะเท้าขวาออกไปด้านหน้า ศีรษะเอียงซ้าย นักแสดงชายด้านซ้ายของเวที ยืนปรบมือตามจังหวะ

ภาพที่ 64 : ท่าที่ 48
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 48

นักแสดงชาย ด้านซ้ายของเวที มือขวาจับส่งหลังมือซ้ายตั้งวง ก้าวเท้าขวาแตะเท้าซ้ายศีรษะเอียงขวา แล้วเปลี่ยนมาปฏิบัติในจังหวะที่ 2 มือซ้ายจับส่งหลังมือขวาตั้งวง ก้าวเท้าซ้ายแตะเท้าขวา ศีรษะเอียงซ้าย นักแสดงชายด้านขวาของเวที มือซ้ายจับม้วนมือขวาตั้งวงระดับข้างลำตัว

ภาพที่ 65 : ท่าที่ 49
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 49

นักแสดงชาย ด้านซ้ายของเวที มือทั้งสองยกแขนส่งไปด้านหน้าสูงระดับศีรษะ แล้วขยับมือทั้งสองเข้าและออก 2 จังหวะ เตะเท้าขวาออกไปด้านหน้า ศีรษะเอียงซ้าย นักแสดงชายด้านซ้ายของเวที มือซ้ายจับม้วนมือขวาดั้งวงระดับข้างลำตัว

ภาพที่ 66 : ท่าที่ 49
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 49

นักแสดงชาย ด้านซ้ายของเวที จังหวะที่ 1 มือซ้ายตั้งวง มือขวาส่งแขนมาด้านหน้าหักข้อมือ ปลายนิ้วแทงลงด้านล่าง ศีรษะเอียงด้านซ้าย เตะเท้าซ้ายไปด้านหน้า จังหวะที่ 2 มือขวาตั้งวง มือซ้ายส่งแขนมาด้านหน้าหักข้อมือ ปลายนิ้วแทงลงด้านล่าง ศีรษะเอียงด้านขวา เตะเท้าขวาไปด้านหน้า

นักแสดงชาย ด้านขวาของเวที จังหวะที่ 1 มือขวาตั้งวง มือซ้ายส่งแขนมาด้านหน้าหักข้อมือ ปลายนิ้วแทงลงด้านล่าง ศีรษะเอียงด้านซ้าย เตะเท้าซ้ายไปด้านหน้า จังหวะที่ 2 มือซ้ายตั้งวง มือขวาส่งแขนมาด้านหน้าหักข้อมือ ปลายนิ้วแทงลงด้านล่าง ศีรษะเอียงด้านขวา เตะเท้าขวาไปด้านหน้า

ภาพที่ 67 : ท่าที่ 50
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 50

นักแสดงชาย ด้านซ้ายของเวที จังหวะที่ 1 มือทั้งสองข้างแขนตั้งข้างลำตัว ปลายนิ้วแทงลงด้านล่าง ศีรษะเอียงด้านซ้าย ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า จังหวะที่ 2 มือทั้งสองยกสูงเหนือศีรษะแขนตั้ง ศีรษะเอียงด้านขวา นักแสดงชาย ด้านขวาของเวที ด้านซ้ายของเวที จังหวะที่ 1 มือทั้งสองข้างแขนตั้ง ข้างลำตัว ปลายนิ้วแทงลงด้านล่าง ศีรษะเอียงด้านขวา ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า จังหวะที่ 2 มือทั้งสองยกสูงเหนือศีรษะแขนตั้ง ศีรษะเอียงด้านซ้าย

ภาพที่ 68 : ท่าที่ 51
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่าท่าที่ 51

นักแสดงชาย ด้านซ้ายของเวที มือขวาตั้งวงล่างส่งแขนมาด้านหน้ามือซ้ายจับหงาย ส่งแขนมาด้านหน้าปฏิบัติสลับกันเดินลงด้านหลังเวที มือซ้ายตั้งวงล่างส่งแขนมาด้านหน้ามือขวาจับหงาย ส่งแขนมาด้านหน้าปฏิบัติสลับกันเดินลงด้านหลังเวที

ภาพที่ 69 : ท่าที่ 51
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 51

นักแสดงชาย อยู่ด้านหลังเวที นักแสดงหญิงถือร่มเดินขึ้นมาด้านหน้า มือขวาถือร่มในลักษณะตรงมือซ้ายจับยาวแขนตึง ย่ำเท้าตามจังหวะ ศีรษะลัดคอคอตามจังหวะ

ภาพที่ 70 : ท่าที่ 52
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 52

นักแสดงหญิงด้านซ้ายของเวที หันหน้ามาด้านขวามือขวาถือร่มตรง มือซ้ายตั้งวงระดับหน้า ศีรษะเอียงขวา ตะเท้าซ้าย นักแสดงหญิงด้านขวาของเวที หันหน้ามาด้านซ้ายมือซ้ายถือร่มตรง มือขวาตั้งวงระดับหน้า ศีรษะเอียงซ้าย ตะเท้าขวา

ภาพที่ 71 : ท่าที่ 53
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 53

นักแสดงหญิงด้านซ้ายของเวที หันหน้ามาด้านขวามือขวาถือร่มแขนตึงข้างลำตัว มือซ้ายตั้งวงระดับหน้า ศีรษะเอียงขวา ตะเท้าซ้าย นักแสดงหญิงด้านขวาของเวที หันหน้ามาด้านซ้ายมือซ้ายถือร่มตรงตึงข้างลำตัว มือขวาตั้งวงระดับหน้า ศีรษะเอียงซ้าย ตะเท้าขวา

ภาพที่ 72 : ท่าที่ 54
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 54

นักแสดงหญิงด้านซ้ายของเวที หันหน้ามาด้านขวามือขวาถือร่มตรง มือซ้ายจับส่งหลัง
ศีรษะเอียงซ้าย ยกเท้าเท้าขวา นักแสดงหญิงด้านขวาของเวที หันหน้ามาด้านซ้ายมือซ้ายถือร่มตรง
มือขวาจับส่งหลัง ศีรษะเอียงขวา ยกเท้าเท้าซ้าย

ภาพที่ 73 : ท่าที่ 55
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 55

นักแสดงหญิงด้านซ้ายของเวที หันหน้ามาด้านหน้ามือขวาถือร่มตรง มือซ้ายจับตั้งวงระดับหน้า ศีรษะเอียงซ้าย ยกเท้าเท้าขวา นักแสดงหญิงด้านขวาของเวที หันหน้ามาด้านหน้ามือซ้ายถือร่มตรง มือขวาตั้งวงระดับหน้า ศีรษะเอียงขวา ยกเท้าเท้าซ้าย

ภาพที่ 74 : ท่าที่ 56
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 56

นักแสดงหญิงด้านซ้ายของเวที หันหน้ามาด้านหน้ามือขวาถือร่มตรง มือซ้ายจับตั้งวงระดับ หน้าจีบม้วนออกเป็นตั้งวงย่าเท้าเดินลงไปตามด้านซ้ายมือ เข้าคู่กับนักแสดงชาย นักแสดงหญิงด้านขวาของเวที หันหน้ามาด้านหน้ามือซ้ายถือร่มตรง มือขวาจับตั้งวงระดับ หน้าจีบม้วนออกเป็นตั้งวงย่าเท้าเดินลงไปตามด้านขวามือ เข้าคู่กับนักแสดงชาย เปลี่ยนรุ่มให้นักแสดงชายถือมือขวา นักแสดงหญิงมือซ้ายตั้งวง มือขวาจับส่งหลัง

ภาพที่ 75 : ท่าที่ 57
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 57

นักแสดงชายใช้ร่มบังนักแสดงหญิง หมุนรอบตัวเองตามจังหวะ 8 จังหวะ แล้วเปิดร่มขึ้น ร่ม
ตรง

ภาพที่ 76 : ท่าที่ 58
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 58

นักแสดงชายและนักแสดงหญิง ดันร่มมาด้านหน้า จังหวะ 8 จังหวะ แล้วเปิดร่มขึ้น นักแสดงชายจับร่ม วางลงด้านหลัง นักแสดงหญิงมือทั้งสองตั้งวางระดับไหล่ศีรษะ แตะเท้าซ้ายด้านหน้า

ภาพที่ 77 : ท่าที่ 59
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 59

นักแสดงชายและนักแสดงหญิง มือขวาจับส่งหลังมือซ้ายตั้งวง ศีรษะเอียงซ้าย ย่ำเท้าตาม
จังหวะ ตะเท้าซ้ายและเปลี่ยนมาปฏิบัติมือซ้ายจับส่งหลังมือขวาตั้งวง ศีรษะเอียงขวา ย่ำเท้าตาม
จังหวะ ตะเท้าขวา

ภาพที่ 78 : ท่าที่ 60
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 60

นักแสดงชายและนักแสดงหญิง มือขวาดั้งมือซ้ายตั้งวงข้างลำตัว จีบม้วนมือออกเป็นตั้งวง
ศีรษะเอียงขวา ย่ำเท้าตามจังหวะ เตะเท้าซ้ายออก 2 ครั้ง

ภาพที่ 79 : ท่าที่ 61
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 61

นักแสดงชายและนักแสดงหญิง หันหน้าเข้าหากัน นักแสดงชายมือขวาตั้งวงขวา มือซ้ายจับ หงายออกเป็นหักข้อมือลง ศรีษะเอียงซ้าย เตะเท้าซ้าย และเปลี่ยนสลับมาปฏิบัติมือซ้ายตั้งวง มือขวา จับหงายออกเป็นหักข้อมือลง ศรีษะเอียงขวา เตะเท้าขวา ก้าวเท้าลงแขนทั้งสองข้างตั้งข้างลำตัวแล้ว เลื่อนแขนทั้งสองข้างขึ้นตามจังหวะ นักแสดงหญิงปฏิบัติมือซ้ายตั้งวง มือขวาจับหงายออกเป็นหัก ข้อมือลง ศรีษะเอียงขวา เตะเท้าขวา มือขวาตั้งวงขวา มือซ้ายจับหงายออกเป็นหักข้อมือลง ศรีษะ เอียงซ้าย เตะเท้าซ้ายก้าวเท้าลงแขนทั้งสองข้างตั้งข้างลำตัวแล้วเลื่อนแขนทั้งสองข้างขึ้นตามจังหวะ

ภาพที่ 80 : ท่าที่ 62
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 62

นักแสดงชายมือซ้ายตั้งวงมือขวาจีบระดับชายพก ศีรษะเอียงขวา ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า
นักแสดงหญิงมือขวาตั้งวงมือซ้ายจีบระดับชายพก ศีรษะเอียงซ้าย ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า

ภาพที่ 81 : ท่าที่ 63
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 63

นักแสดงชายมือซ้ายตั้งวงมือขวาจีบระดับชายพก ศีรษะเอียงขวา ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า หมุนตัวกลับไปด้านหลัง จีบรุ่มแล้วกางออก นักแสดงหญิงมือขวาตั้งวงมือซ้ายจีบระดับชายพก ศีรษะเอียงซ้าย ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า หมุนตัวกลับมาหน้าตรง นั่งชันเข่าทั้งสองข้างขึ้น มือซ้ายตั้งวง มือขวาท่าผาลาสน์

ภาพที่ 82 : ท่าที่ 64
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 64

นักแสดงชาย มือขวาจับร่ม ก้าวเท้าขวามาด้านหน้าพร้อมกับเก็บร่ม นักแสดงหญิงมือขวาสูง ระดับศอกหักข้อมือลง มือซ้ายจับที่ไหล่ซ้าย หันหลังก้าวเท้าซ้ายลงมือซ้ายเปลี่ยนมาแตะที่แก้มมือ ขวามือซ้ายจับหงายระดับชายพก

ภาพที่ 83 : ท่าที่ 65
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 65

นักแสดงชาย มือขวาจับร่มในลักษณะแนวนอน วิ่งซอยเท้าลงด้านหลัง จังหวะที่1 มือทั้งสองไสร่มไปด้านขวา เท้าซ้ายวางด้านหลัง จังหวะที่2 ไสร่มไปด้านซ้าย เท้าขวาวางหลัง และจังหวะที่3 มือทั้งสองไสร่มไปด้านขวา เท้าซ้ายวางด้านหลัง นักแสดงหญิง จังหวะที่1 มือขวาดึงวงกลางมือซ้ายจับจ้างสะโพก เท้าซ้ายวางด้านหลัง จังหวะที่2 มือซ้ายดึงวงกลางมือขวาจับจ้างสะโพก เท้าขวาวางด้านหลัง และจังหวะที่3 มือขวาดึงวงกลางมือซ้ายจับจ้างสะโพก เท้าซ้ายวางด้านหลัง

ภาพที่ 84 : ท่าที่ 66
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

คำอธิบายท่ารำท่าที่ 66

นักแสดงชาย ด้านขวาของเวทีมือขวาถือร่มตรง มือซ้ายตั้งวงกลาง ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า นักแสดงชายด้านซ้ายมือของเวทีมือซ้ายถือร่มตรง มือขวาตั้งวงกลาง ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้านักแสดงหญิง ด้านขวาของเวทีมือขวาตั้งวง มือซ้ายตั้งวงกลาง ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า นักแสดงหญิงด้านซ้ายมือของเวทีมือซ้ายตั้งวง มือขวาตั้งวงกลาง ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า นักแสดงคู่ตรงกลางนั่งชันเข่า ขวาชั้นนักแสดงหญิงนั่งพับเพียบมือขวาจีบระดับชายพกมือซ้ายแตะที่แก้มด้านซ้าย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยสร้างสรรค์เรื่อง ออนซอนกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของวิถีชีวิตความเป็นอยู่และอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ บริบทพื้นถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานวิถีชีวิตกับศิลปะการสร้างสรรคการแสดงความสำคัญของอัตลักษณ์เอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์

5.1 สรุป

วิถีชีวิตของชาวอีสานนั้นมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายมีพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ นอกจากนั้นชาวอีสานยังมีความเชื่อในเรื่องอำนาจของสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติในความเชื่อเหล่านี้เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่คอยหล่อหลอมให้ชาวอีสานดำเนินชีวิตตามด้วยความสุขเพราะมีความเชื่อว่าหากกระทำความผิดก็จะได้รับผลตอบแทนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ จากความเชื่อต่างๆทำให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆในชุมชนเพื่อเป็นการสืบทอดสิ่งที่ดีงามและเป็นสิ่งที่มีผลต่อจิตใจของชาวอีสานที่ดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข นอกจากวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอีสานที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ก็เป็นภาษา การแต่งกายรวมถึงอาหารการกินที่ปรากฏเป็นวัฒนธรรมสืบต่อกัน

กาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์จังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จากหลักฐานทางโบราณคดีบ่งบอกว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของเผ่าละว้า ซึ่งมีความเจริญทางด้านอารยธรรมประมาณ 1,600 ปี จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เริ่มตั้งเป็นเมืองในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2336 โดยท้าวโสมพะมิตร ได้อพยพหลบภัยมาจากดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงพร้อมไพร่พล และมาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำป่าว เรียกว่า “บ้านแก่งสำโรง” แล้วได้นำเครื่องบรรณาการเข้าถวายสวามิภักดิ์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาลงกรณ์ราช ต่อมาได้รับพระกรุณาโปรดเกล้า ยกฐานะบ้านแก่งสำโรงขึ้นเป็นเมือง และพระราชทานนามว่า “เมืองกาฬสินธุ์” หรือ “เมืองน้ำดำ” ซึ่งเป็นเมืองที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยโบราณกาล “กาฬ” แปลว่า “ดำ” “สินธุ์” แปลว่า “น้ำ” กาฬสินธุ์จึงแปลว่า “น้ำดำ” ทั้งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้ท้าวโสมพะมิตรเป็น “พระยาชัยสุนทร” ครองเมืองกาฬสินธุ์เป็นคนแรก จังหวัด กาฬสินธุ์ (สำนักพัฒนาชุมชน.(2559).สืบค้นเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2564)

สมัย กรุงธนบุรีประมาณ พ.ศ.2310 พระเจ้าองค์เวียงจันทน์แห่งนครเวียงจันทน์ ได้สวามิภักดิ์ต่อเมืองแสนได้ยกกองทัพเข้ายึดเมืองเวียงจันทน์และได้สถาปนา ขึ้นเป็น พระเจ้าแผ่นดินสืบแทน ทรงพระนามว่า "พระเจ้าศิริบุญสาร" พ.ศ. 2320 ท้าวโสมพะมิตร และ อุปราชเมืองแสน ข้องโง่ง เมืองแสนหน้าจ้ำเกิดขัดใจกับพระเจ้าศิริบุญสาร จึงรวบรวมผู้คนอพยพจากดินแดนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ข้ามมาตั้งบ้านเรือนบริเวณลุ่มน้ำก่ำแถบบ้านพรรณา (ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดสกลนคร) ต่อมาท้าวศิริบุญสารได้ยกกองทัพติดตามมา ท้าวโสมพะมิตรจึงอพยพต่อไปโดยแยกเป็น 2 สาย คือ

สายที่ 1 มี เมืองแสนหน้าจ้ำเป็นหัวหน้า อพยพไปทางทิศตะวันออกสมทบกับพระวอ หลบหนีไปจนถึงนครจำปาศักดิ์ขอพึ่งบารมี ของ พระเจ้าหลวงแห่งนครจำปาศักดิ์ และตั้งบ้านเรือน ณ ดอนค้อนกอง ต่อมาเรียกว่า "ค่ายบ้านคูบ้านแก" ในปี พ.ศ. 2321 พระเจ้าศิริบุญสาร ให้เพี้ย สรรคตสุโขยก กองทัพมาปราบ พระวอตายในสนามรบ ผู้คนที่เหลือจึงอพยพไปอยู่ในเกาะกลางลำ แม่น้ำมูล ชื่อว่า "ดอนมดแดง" (ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี) สายที่ 2 มีท้าวโสมพะมิตร เป็นหัวหน้า ได้อพยพข้ามสันเขาภูพานลงมาทางใต้ และตั้ง บ้านเรือนอยู่ที่บ้านกลางหมื่น ต่อมา ท้าวโสมพะมิตร ได้ส่งท้าวตรัยและคณะ ออกเสาะหาชัยภูมิที่จะสร้างเมืองใหม่ใช้เวลาประมาณปีเศษ จึงพบทำเลที่เหมาะสม คือบริเวณลำน้ำปาวและเห็นว่าแก่งสำโรงชายสงเปลือยมีดิน น้ำอุดมสมบูรณ์ จึงอพยพผู้คนมาตั้งบ้านเรือนและได้จัดตั้งศาลเจ้าพ่อหลักเมือง พ.ศ. 2336 ท้าวโสมพะมิตรได้ นำ เครื่องบรรณาการ คือ กาน้ำสำฤทธิ์ เข้าถวายสวามิภักดิ์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี และขอตั้งบ้านแก่งสำโรงขึ้นเป็นเมือง ได้รับพระราชทานนาม ว่า "กาฬสินธุ์" และได้แต่งตั้งให้ ท้าวโสมพะมิตรเป็น "พระยาชัยสุนทร"

พ.ศ. 2437 สมัยพระยาชัยสุนทร (ท้าวเก) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองเป็นแบบ เทศาภิบาล มี มณฑล จังหวัด อำเภอ ตำบล และให้เมืองกาฬสินธุ์ เป็น "อำเภออุทัยกาฬสินธุ์" ขึ้นกับ จังหวัดร้อยเอ็ด วันที่ 1 สิงหาคม 2456 ได้ยกฐานะอำเภออุทัยกาฬสินธุ์เป็น "จังหวัดกาฬสินธุ์" ให้มี อำนาจปกครอง อำเภออุทัยกาฬสินธุ์ อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอ กมลาไสย และ อำเภอยางตลาด โดยให้ขึ้นต่อมณฑลร้อยเอ็ด วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2474 จังหวัดกาฬสินธุ์ถูกยุบเป็น อำเภอ ขึ้นกับจังหวัดมหาสารคาม และ 1 ตุลาคม 2490 ได้ยกฐานะเป็น "จังหวัดกาฬสินธุ์" จนถึง ปัจจุบัน

5.2 อภิปรายผล

การแสดงชุด อ่อนซอนกาฬสินธุ์ เป็นการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นมาโดยมีกระบวนการทำส่วนใหญ่ มาจากทำพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้าน และมีการเคลื่อนไหวลักษณะท่าทางที่มาจาก ธรรมชาติของมนุษย์แบบอิสระ นักแสดงจะต้องมีความเข้าใจในการแสดงที่สื่อการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ใน การแสดงและผู้แสดงต้องจินตนาการและถ่ายทอดออกมาให้ผู้ชมได้เห็นถึงวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนั้นในการคัดเลือกนักแสดงจะต้องมีพื้นฐานทางด้าน นาฏศิลป์และนักแสดงต้องมีความเข้าใจในการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกต่างๆรวมถึงการ เคลื่อนไหวในการแสดง โดยใช้นักแสดงจำนวน 16 คนเป็นผู้ชาย 8 คน ผู้หญิง 8 คน

แนวคิดและแรงบันดาลใจในการออกแบบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การแสดงมาจาก หัตถกรรมผ้าทอของชาวผู้ไทยโดยออกแบบให้มีความทันสมัยและสามารถสวมใส่ในสมัยปัจจุบันได้ นักแสดงหญิง สวมเสื้อหลากสีคอตั้ง แขนยาว ประดับแถบคอ แขน และชายเสื้อด้วยผ้าก๊วนสีเหลือง บริเวณส่าบอกประดับด้วยแถบแพรขาวและผ้าก๊วนสีแดงและสีขาวติดกระดุมสลัสนี้ให้สวยงาม สวม ผ้าถุงมัดหมี่ ห่มสไบด้วยผ้าแพรขาว สวมเครื่องประดับสร้อยคอ ต่างหู เข็มขัด กำไลข้อมือ

นักแสดงชาย สวมเสื้อหลากสีคอตั้ง แขนยาว ประดับแถบคอ แขน และชายเสื้อด้วยผ้า ก๊วนสีเหลือง บริเวณส่าบอกประดับด้วยแถบแพรขาวและผ้าก๊วนสีแดงและสีขาวติดกระดุมสลัสนี้ให้

สวยงาม สวมโจงกระเบนสีคราม คาดเอวด้วยผ้าแพรขาว สวมเครื่องประดับสร้อยคอ โดยมีอุปกรณ์การแสดง ประกอบไปด้วย ปี่ภูไท กระหย่ง ผ้าแพรขาว พุงและร่ม

การสร้างสรรคทำนองเพลง อ่อนซอนกาฬสินธุ์ เป็นการสร้างสรรค์เพื่อใช้ประกอบการแสดง นาฏศิลป์พื้นบ้านสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นชุดที่ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตหัตถกรรม การแต่งกายของชาวกาฬสินธุ์ เพลงอ่อนซอนกาฬสินธุ์ เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ โดยแบ่งการบรรเลงออกเป็น ๒ ช่วง ช่วงที่ ๑ เป็นการเกริ่นด้วยปี่ภูไทที่เป็นเครื่องดนตรีของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยลายที่ 1 ลายโปงลางทำนองลายโปงลางที่บรรเลงนั้นได้จากการเลียนเสียงธรรมชาติและชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวอีสาน ซึ่งเป็นลายที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีทรงโปงลาง ที่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยลายที่ 2 ลายวัวขึ้นภูของนายเปลื้อง ฉายรัศมี ศิลปินแห่งชาติเพื่อน้อมรำลึกถึง

เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เมื่อครั้งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีเสด็จมาเปิดงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรม ณ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ ช่วงที่ ๒ ลายอ่อนซอนกาฬสินธุ์ ที่ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยภาคควาตรียางคศิลป์ สำหรับวงดนตรีที่ใช้บรรเลงจะใช้วงหมากกะโหล่งโปงลาง สื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานของหญิงสาวชาวอีสาน โดยเพิ่มจังหวะกลองเสียงเข้ามาในลายเพลงเพื่อสื่อถึงประเพณีเสียงกลองร้องคำของจังหวัดกาฬสินธุ์ การแปรแถวและการใช้พื้นที่บนเวที การแปรแถวแบบสมดุกล การแปรแถวแบบกระจายเต็มพื้นที่ การแปรแถวแบบมุมเรขาคณิต การแปรแถวแบบหน้ากระดาน การแปรแถวแบบขบวน การแปรแถวแบบเฉียง การแสดงสร้างสรรค์ ชุด “ อ่อนซอนกาฬสินธุ์ ” มีรูปแบบการแสดง ดังนี้ ช่วงที่ 1 วิถีถิ่น วิถีเมือง สื่อถึง ในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีทรงโปงลาง ที่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ทำให้งโปงลางเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก คณะผู้สร้างสรรค์ จึงได้นำลายโปงลางที่ทรงบรรเลงมาประกอบการแสดง สื่อให้เห็นถึงความปลาบปลื้มในพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ และลายวัวขึ้นภู ซึ่งประพันธ์ โดยศิลปินแห่งชาติ ครูเปลื้อง ฉายรัศมี มาประกอบการแสดงร้อยเรียงเรื่องราวสื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิต ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมที่มีความงดงามของจังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ภูไท ชาวบ้านโนน ในภูมิปัญญาการจักสานและการทอผ้า ประเพณีแห่ทุ่งในอำเภอกมลาไสย ช่วงที่ ๒ รุ่งเรืองกาฬสินธุ์ สื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานของบุญประเพณีเสียงกลอง อร่ามคำ บุญบั้งไฟตะไลล้าน อำเภอกุฉินารายณ์ เป็นการเกี่ยวพาราสี ของหนุ่มสาวชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบกับลายบรรเลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่

5.3 ข้อเสนอแนะ

- 1.ควรนำผลงานสร้างสรรค์ ชุด อ่อนซอนกาฬสินธุ์ นำออกเผยแพร่ในโอกาสต่างๆเพื่อให้เป็นที่รู้จักในระดับประเทศและนานาชาติ
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่ผลงานทางวิชาการผลงานสร้างสรรค์ชุด อ่อนซอนกาฬสินธุ์ ในรูปแบบหนังสือ บทความหรือจุลสารเพื่อเป็นการผลงานด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- คำล่า มุสิกกา และ วิชชุตา วุฒาทิพย์. แนวความคิดการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์อีสานในวง
โปงลาง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2558
- ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม, 2533.
- ธวัช ปุณโณทก. ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ปิ่นเกศ วัชรปาน. เอกสารประกอบการสอนรายวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง. คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2560.
- พจน์มัลย์ สมรรถบุตร. แนวความคิดประดิษฐ์ท่ารำเชิง. อุดรธานี : ภาควิชานาฏศิลป์
คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี, 2538.
- .พีรพงศ์ แสนไสย. นาฏยประดิษฐ์อีสานโครงการหนึ่งคณะหนึ่งศิลปะวัฒนธรรม.
คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2557.
- ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร. การฟ้อนอีสาน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2538.
- วรทยา ด่วงปลี. อิทธิพลของฟ้อนแม่บทอีสานที่มีต่อการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านอีสาน
วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2556.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. นาฏศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ หสน. ห้องภาพสุวรรณ, 2543.
_____. หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2547
- วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์.เส้นสายลายไหม.กาฬสินธุ์ : วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์., 2562.
- <https://th.wikipedia.org/wiki> : 11 ธันวาคม 2562
- <https://www.m-culture.go.th/kalasin> : สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2565

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ภาพประกอบงานวิจัย

